

Postup orgánů veřejné správy a státu dotčených havárií na Bečvě v září 2020 a komentář jejich posouzení

Obsah

I.	Úvod	2
II.	Informování a řízení v průběhu havárie	3
III.	Odběry a analýzy vzorků	12
IV.	Zjištění chemického charakteru znečištění	19
V.	Nápravná opatření důsledků havárie, likvidace uhynulých ryb	22
VI.	Závěr	24

- Příloha č. 1: Návrh legislativních a metodických opatření
- Příloha č. 2: Vybrané otázky k úniku znečišťujících látek do řeky Bečvy,
Frank Bold Advokáti 2021
- Příloha č. 3: Usnesení Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní
prostředí Senátu ze dne 2. 6. 2021 k ekologické havárii na řece
Bečvě ze dne 20. 9. 2020

I. Úvod

Havárie na řece Bečvě minulého roku způsobila mimořádně závažné zhoršení jakosti povrchové vody v toku. Zdroj havárie a přesné složení látek, které unikly do vodního toku, nejsou zatím k datu 25. 6. 2021 veřejnosti známy.

Závažné znečištění říční vody, které mělo za následek úhyn ryb, bylo zjištěno na správním území vodoprávního úřadu (dále „VÚ“) obce s rozšířenou působností (dále „ORP“) Valašské Meziříčí, pokračovalo na území ORP Hranice a dále v úseku toku procházejícím územím ORP Lipník nad Bečvou a v závadné koncentraci také zřejmě na území ORP Přerov. Jednalo se o území dvou krajů, vodoprávního úřadu Zlínského a Olomouckého kraje. Kontaminací bylo zasaženo cca 40 km řeky Bečvy, likvidováno bylo kolem 40 t uhynulých ryb.

Osobně jsem se setkala a provedla zjišťování průběhu havárie s rybáři v Hustopečích nad Bečvou a dalších úřadech veřejné správy dotčených ORP a Olomouckého kraje (dále „OK“), Povodí Moravy s. p. (dále „Povodí“), Hasičského záchranného sboru (dále „HZS“)

a České inspekce životního prostředí (dále „ČIŽP“). V listopadu 2020 byla vytvořena tzv. expertní skupina k otázkám havárie na vodách a zadána právní analýza zákonných a podzákonných předpisů týkajících se organizace a zabezpečení zásahů, likvidace a následných opatření. Následně z důvodu upřesnění byli dotčení, včetně ministerstva životního prostředí ČR (dále „MŽP ČR“), dotázáni písemně dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a podle § 12 odst. 1 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu na vybrané otázky o průběhu a jejich činnosti při likvidaci, zneškodňování a následných opatřeních při havárii. Důsledky havárie jsem konzultovala s experty na problematiku ochrany biotopu a ichtyofauny řeky.

Výsledky šetření, zejména ve vztahu k nápravě a doplnění právních předpisů, byly prezentovány na tiskové konferenci „*Havárie na řece Bečvě odhalila slabiny ve zvládnání mimořádných událostí na vodách orgány státu*“ dne 19. 3. 2021 v Senátu Parlamentu České republiky (dále PČR), posouzení pak v tiskové zprávě „*K postupu zásahu při havárii na řece Bečvě*“ ze dne 12. 5. 2021.

Stručný souhrn odpovědí na zaslané otázky a jejich posouzení je předmětem předkládané zprávy.

Výbor pro veřejnou správu, územní rozvoj a životní prostředí Senátu PČR přijal dne 2. 6. 2021 usnesení (Příloha č. 3), kterým doporučil změnu legislativních úpravy zákona o vodách ve smyslu „*Návrhu legislativních a metodických opatření*“ (Příloha č. 1). Dále pro ČIŽP výbor doporučil zvážit zahájení řízení podle zákona č. 167/2008 Sb., o ekologické újmě.

II. Informování a řízení v průběhu havárie

1. **Kdy a s jakým obsahem byla informace o havárii na Bečvě předána řediteli orgánu, starostům, hejtmanovi či vodoprávnímu úřadu?**

Právní stav:

Dle § 41 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., vodního zákona (dále „vodní zákon“) jsou HZS ČR, Policie ČR a správce povodí povinni neprodleně informovat o jim nahlášené havárii příslušný VÚ a ČIŽP.

Způsob a rozsah hlášení havárie je upraven v § 7 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb., podle kterého se hlášení havárie subjektům uvedeným v § 41 odst. 2 a 3 vodního zákona provádí jakýmkoliv dostupnými spojovacími prostředky nebo osobně.

Podle § 41 odst. 4 vodního zákona, dojde-li k havárii mimořádného rozsahu, platí při zabraňování škodlivým následkům havárie přiměřeně ustanovení o ochraně před povodněmi. Na základě tohoto zmocnění pak podle § 77 odst. 8 orgán státní správy a jiné orgány, které převezmou řízení ochrany před povodněmi, jsou povinny oznámit příslušným nižším povodňovým orgánům datum a čas převzetí, rozsah spolupráce, ukončení řízení ochrany před povodněmi a provést o tom zápis v povodňové knize.

Odpovědi:

ČIŽP: dle záznamů HZS OK byla informována v 12:09 hod., ředitel ČIŽP mezi 13:35 až 14:15 hod. dne 20. 9. 2020.

HZS OK: byl informován prostřednictvím tísňového volání v 11:57 hod., kdy byly nahlášené mrtvé ryby v řece Bečvě. Na místo byly vyslány jednotky požární ochrany. Zásah řídil velitel zásahu, příslušník HZS OK od příjezdu první jednotky na místo v 12:21 hod. až do příjezdu zástupce VÚ Hranice v 14:00 hod. Za účelem zabránění možného dopadu havárie byla informována starostka obce Milotice nad Bečvou v 13:10 hod., která potvrdila předání informace na Moravský rybářský svaz. Následovně byli informováni: 11:57 hod. Policie ČR, 12:02 hod. Povodí, 12:09 hod. ČIŽP, 12:10 ORP Hranice a v době mezi 13:00 a 18:00 další obce.

Krajský úřad Olomouckého kraje (dále „KÚ OK“): hejtman informován řídícím důstojníkem HZS OK dne 20. 9. 2020 v 14:37 hod. SMS zprávou. VÚ byla informace oznámena až druhý den 21. 9. 2020 kolem 10:00 hod. vedoucí oddělení krizového řízení odboru kanceláře hejtmana KÚ OK, Mgr. Alenou Hložkovou.

ORP Valašské Meziříčí: informováno Policií ČR 20. 9. 2020 v 12:47 hod. na mobilní telefon osobě vykonávající havarijní službu, starosta mezi 12:00 – 13:00 hod. rybáři a pracovníky úřadu.

ORP Hranice: informace o mimořádné události a úhynu ryb byla VÚ nahlášena 20. 9. 2020 centrálou HZS telefonicky. Dále byl s událostí seznámen místostarosta ústně v průběhu dne 21. 9. 2020.

ORP Lipník nad Bečvou: 20. 9. 2020 v odpoledních hodinách byla VÚ informace předána telefonicky od řídicího důstojníka HZS OK.

ORP Přerov: 20. 9. 2020 v 15:50 hod. telefonicky od pracovnice provozu Přerov Povodí Moravy s. p., VÚ předal informaci zástupci Českého rybářského svazu (dále ČRS) v Přerově. V 16:15 hod. byla informace předána vedoucímu oddělení ochrany a krizového řízení Magistrátu města Přerova prostřednictvím HZS, ten ji telefonicky předal primátorovi města.

Vodovody a kanalizace Přerov (dále „VaK“), které odebírají podzemní vodu pro zásobování obcí pitnou vodou z vrtů dotovaných říční vodou ze zasaženého úseku řeky Bečvy, byly informovány až více než 4 hodiny po zjištění havárie 20. 9. 2020 v 16:20 hod.

Některé dotčené obce (viz *média*) na toku Bečvy obdržely písemnou informaci a doporučení k varování od VÚ druhého dne 21. 9. 2021 odpoledne.

Komentář:

Informace členům Integrovaného záchranného systému (dále „IZS“) byly předávány HZS v krátkém intervalu po zjištění havárie. Důvodem vážného opoždění předání informace VaK Přerov (ohrožení zdroje pitné vody) byl zřejmě pro účastníky zásahu nedostatek podkladů o odběratelích vody z Bečvy. Tyto důležité údaje mají být součástí povodňových plánů a havarijních opatření Povodí a právě při haváriích na vodách k dispozici.

Opožděné bylo informování VÚ OK hejtmanem a Operačním a informačním střediskem integrovaného záchranného systému (dále „OISZS“) OK, a to až druhého dne, přestože se situace již prvního dne vyvíjela jako mimořádně závažná.

Z provedených šetření a odpovědí vyplývá také nejasnost vzájemného informování mezi krajskými HZS Olomouckého a Zlínského kraje. Povinnost vzájemného informování není zakotvena v právních předpisech.

Úřady mimo ORP Přerov nevedly záznamy o čase předávaných informací o havárii.

Na otázku, jaký byl obsah předávané informace, nikdo z dotázaných přímo neodpověděl. HZS pouze uvádí, že sdělovali informaci o uhynulých rybách v Bečvě. Je otázkou, zda o vývoji a rozsahu zjištění havárie a její závažnosti byly a měly být zprávy všem dotčeným v kritických hodinách prvního dne podávány také následně a průběžně?

- 2. Kdo řídil činnosti zneškodňování a likvidace havárie na Bečvě? Kdy a které orgány postupně přebíraly řízení prací v jejich průběhu? Požádaly VÚ ORP o převzetí řízení havárie VÚ OK?**

Právní stav:

Řízení prací při zneškodňování havárií přísluší dle § 41 odst. 3 vodního zákona vodoprávnímu úřadu. Do doby jeho příchodu na místo zásahu řídí dle § 3 odst. 2 vyhlášky č. 328/2001 Sb. záchranné a likvidační práce v místě zásahu velitel jednotek požární ochrany.

Podle § 11 písm. c) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (dále „zákon o IZS“) koordinuje hejtmán kraje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území kraje, pokud přesahuje území jednoho správního obvodu ORP a o koordinaci jej požádal starosta ORP.

Samotná koordinace a zajištění záchranných a likvidačních prací je upravena v zákoně o IZS. Zajištění provádění záchranných a likvidačních prací náleží orgánům kraje a obecnímu úřadu ORP. Zákon nestanovuje, kdy zajištění provádění prací přísluší kterému z těchto orgánů. Rovněž není jasně vymezen vztah těchto orgánů a VÚ, který je rovněž orgánem kraje či ORP. Úkoly v obou případech plní HZS kraje. HZS rovněž pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací provádí koordinaci záchranných a likvidačních prací, a to na strategické úrovni.

Ustanovení § 41 odst. 4 vodního zákona uvádí pro případ havárie mimořádného rozsahu při zabraňování škodlivým následkům přiměřenou platnost ustanovení o ochraně před povodněmi. Orgány státní správy a jiné orgány mají podle § 77 odst. 6 vodního zákona povinnost povodňovým orgánům pomáhat na jejich výzvu při zajišťování řízení ochrany před povodněmi. Podle odst. 7 citovaného paragrafu může povodňový orgán nižšího stupně požádat povodňový orgán vyššího stupně o převzetí řízení ochrany před povodněmi v případě, že vlastními silami není schopen tuto ochranu zajistit.

Odpovědi:

MŽP ČR: havárii měl primárně řídit VÚ ORP Valašského Meziříčí, popřípadě KÚ Zlínského kraje (dále „ZLK“). I když zákon výslovně nepředpokládá mimořádnou situaci, která by přesahovala území dvou krajů, lze dovodit, že řízení příslušelo KÚ ZLK.

ČIŽP: havárii řídily vodoprávní úřady obcí, na jejichž území se následky havárie projevíly, tedy vodoprávní úřad ORP Valašské Meziříčí a ORP Hranice.

HZS OK: zásah řídil velitel zásahu, příslušník HZS OK od příjezdu první jednotky na místo v 12:21 hod. až do příjezdu zástupce vodoprávního úřadu Hranice v 14:00 hod.

KÚ OK: v den havárie bylo zneškodňování zajištěno vodoprávním úřadem ORP Hranice. KÚ OK převzal řízení 21. 9. 2020. Při osobním jednání dne 30. 11. 2020 za přítomnosti radního OK vedoucí VÚ opakovaně tvrdila, že práce neřídila, ale pouze koordinovala.

ORP Valašské Meziříčí: VÚ zahájil řízení zneškodňování havárie a realizace opatření ke zmírnění následků po příjezdu na místo v 13:30 hod. VÚ nepožádal KÚ OK o převzetí řízení zneškodnění havárie, úřad se ovšem obrátil na KÚ ZLK. Ten podal informaci o konání operativní schůzky dne 21. 9. 2020 v 14:00 hod., kterou svolal KÚ OK.

ORP Hranice: v písemné odpovědi ze dne 14. 4. 2021 uvádí, že činnost zneškodňování a likvidace havárie dne 20. 9. 2020 řídil VÚ Hranice. Při osobním jednání dne 23. 11. 2020 zástupkyně VÚ uvedla, že práce koordinovala, protože nemůže řídit hasiče ani jiné složky IZS. VÚ byl dne 21. 9. 2020 osloven KÚ OK ke svolání první koordinační schůzky týž den.

ORP Lipník nad Bečvou: havárie byla na území obce Lipník nad Bečvou řízena ČIŽP, ve spolupráci s HZS, Povodím, KÚ OK, ORP Valašské Meziříčí, Hranice a Lipník nad Bečvou. VÚ požádal telefonicky o převzetí řízení VÚ OK dne 21. 9. 2020, který následně začal schůzky zúčastněných orgánů a organizací koordinovat.

ORP Přerov: Práce řídil VÚ Valašské Meziříčí. Na území OK situaci koordinoval KÚ OK, který dne 21. 9. 2020 svolal první koordinační schůzku, na které nebyl VÚ Přerov přítomen. Byl přizván až na druhou schůzku dne 22. 9. 2020. V době, kdy bylo znečištění zjištěno na území obce Přerov, již byla situace koordinována KÚ OK.

Komentář:

Úřady státní správy a samosprávy neměly jasno v tom, kdo zásah záchranných a likvidačních prací při mimořádné havárii na Bečvě řídil. Koordinace byla zejména v důsledku neodpovídající podpory odborných institucí a sekcí státní správy nedostatečná. Osoba, která záchranné a likvidační práce havárii řídí, nese současně za jejich průběh plnou odpovědnost.

Je překvapivé, že VÚ OK o žádosti převzetí řízení od VÚ Lipník nad Bečvou „neví“ a při osobním jednání dne 30. 11. 2020 uvedl, že žádným VÚ ORP o to nebyl požádán. Zástupkyně VÚ Hranice zcela správně logicky dovodila problém v řízení složek IZS ze strany VÚ. Z mnou vedených konzultací vyplynul vážný a MŽP ČR kompetenčně nedořešený střet v řízení složek IZS a formulací vodního zákona. Je třeba zdůraznit, že řízení zásahu zneškodnění a likvidace havárie představuje současně také plnou odpovědnost za rozhodování o provedených úkonech IZS, které nejen dle mého názoru nemůže nést úředník VÚ. V případech mimořádných událostí v oblasti například veterinární správy nebo znečištění ovzduší došlo již dříve k nápravě možné kolize řízení IZS a odborné složky jednoznačným stanovením řízení IZS, respektive HZS. MŽP ČR nyní, až po vyhodnocení situace havárie na řece Bečvě, napравuje stav a v návrhu novely vodního zákona určuje výhradu řízení u mimořádných havárií veliteli HZS. Složky HZS mají pro případy jiných havárií zpracovány tzv. typové listy, které jsou operativně k dispozici a obsahují konkrétní úkony a postupy.

3. Byl orgánům zásahu dostupný plán opatření pro případ havárie a byl využíván při zneškodňování a likvidaci havárie na Bečvě?

Právní stav:

Dle § 6 odst. 8 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb., správce vodního toku zpracovává plán opatření pro případ havárie obsahující mimo jiné popis postupu po vzniku havárie (v členění na bezprostřední odstraňování příčin havárie, hlášení havárie, zneškodňování havárie, odstraňování následků havárie, vedení dokumentace o postupech použitých při zneškodňování a odstraňování následků havárie), personální zajištění činností podle havarijního plánu včetně telefonického spojení na tyto osoby, schéma řízení při bezprostředním odstraňování příčin havárie, a to i pro doby omezené činnosti uživatele závadných látek, zejména mimo pracovní dobu nebo v období dovolených, organizaci havarijní služby správce vodního toku, seznam míst s uloženými prostředky pro zneškodňování havárie aj.

Povodí má mít podle § 39 odst. 2 písm. a) vodního zákona k dispozici havarijní plány od uživatelů závadných látek, kdy hrozí nebezpečí pro povrchové nebo podzemní vody. Tento plán schvaluje příslušný vodoprávní úřad, a pokud existuje možnost ovlivnění vodního toku, projednává jej uživatel závadných látek také s příslušným správcem vodního toku, kterému rovněž poskytne jedno vyhotovení.

Odpovědi:

KÚ OK: podle interpretace KÚ z vodního zákona nevyplývá povinnost úřadu zjišťovat, případně zajišťovat plán opatření při haváriích na vodách.

Povodí: V případě plánu opatření jde o vnitropodnikovou normu Povodí, kterou nelze ztotožňovat s havarijními plány, které zpracovávají subjekty nakládající s nebezpečnými látkami nebo s postupy ostatních relevantních subjektů činných ve zneškodňování havárie. Povodí proto nemůže na základě tohoto plánu nařizovat ostatním subjektům povinnosti a v odpovědi se odkázalo na ČIŽP a vodoprávní úřady.

Komentář:

Povodí má mít k dispozici pro jednotlivé úseky toků „plány opatření pro havárie“, viz § 6 odst. 8 vyhlášky č. 450/2005 Sb., které vychází z havarijního plánu kraje a havarijních plánů firem nakládajících s nebezpečnými látkami. Informace o tomto zásadním podkladu při postupu zneškodňování havárií ale nebyly, dle mých zjištění, známé, někteří účastníci zásahu o tomto podkladu vůbec nevěděli. Podklad je významný, zejména co se týká charakteristiky závadných látek, s nimiž se nakládá

v daném území nebo také poskytuje operativně informace o místech ohrožených únikem závadných látek.

Lze jistě souhlasit, že Povodí nemá nařizovat, ale má poskytovat součinnost a odbornou pomoc. Již z názvu vyplývá, že plán opatření Povodí má být připravován a využit při haváriích na povrchových vodách, nikoliv pouze pro interní potřebu firmy. Pravidelný monitoring Povodí části řeky zasažené havárií v sledovaném úseku identifikovatelné koncentrace kyanidů zjistil již dříve. Také tyto informace mohly být rozhodující pomocí laboratořím, které uváděly, že ve velmi široké škále všech možných chemikálií neměly žádné vodítko, kam analýzy odebraných vzorků vody zaměřit.

4. Bylo vydáno varování obcím a zejména občanům bezprostředně po havárii? Pokud ne, proč k varování nedošlo?

Právní stav:

Hlavní role při varování je podle zákona o IZS svěřena především OISIZS a HZS kraje. OISIZS je dle § 5 odst. 3 písm. c) zákona o IZS oprávněno provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Subjektem, kterému je uložena primární povinnost zabezpečit varování a vyrozumění je HZS kraje.

Obecním úřadům je pak ustanovením § 15 odst. 2 písm. c) zákona o IZS uloženo varování osob zajistit. Konkrétní forma ani situace, kdy má obecní úřad k varování přistoupit, není blíže upravena. S ohledem na povinnosti HZS a obecního úřadu v oblasti varování osob právní předpisy rozlišují mezi pojmy „zabezpečit“ a „zajistit“. Lze se tak domnívat, že HZS splní své povinnosti v oblasti varování i způsobem, že zabezpečí, aby bylo varování zajištěno ze strany obecního úřadu. Příslušné právní předpisy rovněž nespécifikují lhůty, ve kterých je nezbytné varování obyvatelstva provést.

Odpovědi:

HZS OK: Po senzorickém hodnocení vody a měření pH nebyl potvrzen specifický zápach, zabarvení nebo rozpoznatelná přítomnost závadné látky na hladině. V době, kdy zásah řídil HZS, nebyly zjištěny skutečnosti, které by vyžadovaly varování obyvatelstva. Velitel zásahu ani informační centrum také neobdrželi požadavek na zajištění varování obyvatel a aktivaci koncových prvků varování (sirény) od starostů nebo vodoprávních úřadů podle zákona o IZS, proto k varování obyvatel nedošlo.

ORP Valašské Meziříčí: Pracovníci úřadu kontaktovali telefonicky starosty obce Lešná a obce Choryně až dne 21. 9. 2020, aby na stránky obcí a v rozhlasu zveřejnili informace a doporučení o nevstupování osob do Bečvy, koupání zvířat či jiném nakládání s vodami

z tohoto toku. Valašské Meziříčí vyhlásilo v rozhlasovém systému až dne 24. 9. 2020 v 17:00 hod. zákaz vstupu osob do řeky, zákaz koupání zvířat a jiného nakládání s vodami v úseku pod Juřinským mostem a dále po toku. Dle písemné odpovědi úřadu do tohoto dne nic nenasvědčovalo tomu, že by došlo ke kontaminaci povrchových vod řeky Bečvy na katastrálním území města a neexistoval tak důvod informovat občany Valašského Meziříčí o rizicích.

ORP Hranice: Dne 21. 9. 2020 informoval VÚ dotčené obce prostřednictvím aplikace „mobilní rozhlas“ a dále starosty obcí e-mailem a telefonicky s doporučením nevstupovat do řeky a neodebírat z ní vodu. Varování občanů nebylo provedeno s odkazem na již provedené informování obcí a jejich starostů, které bylo považováno za dostatečné.

ORP Lipník nad Bečvou: Dne 21. 9. 2020 doporučil na území dotčených obcí informovat občany o havárii a úhynu ryb v řece s doporučením vyhlášení zákazu vstupu lidí a zvířat do řeky a uzavření odběrů vody z řeky Bečvy. Město varovalo občany 21. 9. 2020 v 9:00 hod. vydáním zprávy o havárii a doporučením nekoupat se v řece na webových stránkách, informačním systémem SMS zpráv, e-mailovým kanálem a na Facebooku. V průběhu dne havárie (20. 9. 2020) monitorovala tok městská policie, která občany upozorňovala ústně.

ORP Přerov: Dne 21. 9. 2020 předal telefonicky VÚ informaci o havárii uživatelům povrchových vod na Bečvě a zástupcům dotčených obcí v území ORP Přerov. Dále bylo vydáno upozornění na webových stránkách města.

Komentář:

Informace a varování obyvatelstva o havárii bylo opožděné a nedostatečné. Vyloučeno nebylo nebezpečí újmy na zdraví a majetku.

Občané, některé dotčené obce a uživatelé vody z řeky Bečvy byli o závažnosti havárie ze strany VÚ informováni až následující den, po více než 20 hodinách od jejího zjištění. Postup znečištění řekou od pravděpodobného místa havárie byl však podle odhadů expertů rychlejší.

4a) Jak byla Krajským OISIZS vyhodnocena informace o mimořádné události na Bečvě?

Právní stav:

Právní úprava předávání informací a varování obyvatelstva je obsažena zejména v zákoně o IZS. Hlavní role je svěřena zejména OISIZS a HZS kraje. OISIZS je mimo jiné podle § 5 odst. 2 zákona o IZS povinno přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech. Varování obyvatel zajišťují, v rámci zákona o IZS, HZS a vedení obcí.

Odpovědi:

HZS OK: událost byla nahlášena 20. 9. 2020 tísňovým volání v 11:57 hod., kdy byly nahlášeny uhynulé ryby v řece Bečvě v lokalitě obce Špičky. OISIZS vyslalo na místo jednotky HZS OK, dále z Hranic, Přerova a Olomouce a jednotky dobrovolných hasičů. Následně byly informovány tyto subjekty: ČIŽP, VÚ Hranice, Povodí a Policie ČR. Tyto orgány měly informaci již kolem 12:00 hod.

Komentář:

Hlavní koncentrace nebezpečné látky, podle expertního odhadu proudění v řece, byla v zasaženém úseku řeky před vyhlášením varování (v nejvzdálenějším sledovaném úseku řeky v katastru ORP Přerov druhý den po jejím zjištění již cca v 8:00 hod. 21. 9. 2020).

Vyhodnocení závažnosti a potřeby varování obyvatelstva dle § 5 odst. 2 zákona o IZS informačním střediskem kraje neodpovídalo stavu již v prvních hodinách po zjištění havárie. Odpověď HZS OK uvádí široký výčet informovaných subjektů a přizvané technické pomoci, tedy vědomí rozsahu a důsledků závažnosti havárie. Neuvádí ale, že OISIZS vyhodnotilo situaci jako mimořádnou událost (mohlo dojít k ohrožení životů, zdraví a majetku a došlo k poškození životního prostředí), kterou bezesporu havárie na řece Bečvě byla. Dle předchozí odpovědi neprovedlo a ani nedoporučilo při vědomí rozsahu havárie varování obcím a občanům. Rizika neprovedení informování a varování obyvatel o kontaminaci vodního toku protékajícího v těsné blízkosti nebo přímo zastavěným územím obcí byla závažnější v situaci, kdy nebyla známá látka, která způsobila v desítkách kilometrů hromadný úhyn ryb a mohlo se jednat i ve velmi nízké koncentraci pro lidský organismus o vysoce toxickou chemikálii. Varování bylo zajištěno teprve z rozhodnutí vedení měst ORP druhý nebo dokonce čtvrtý den po havárii. Ve smyslu zákona nebylo varování ukončeno.

5. Podávala v průběhu zneškodňování a likvidace havárie na řece Bečvě ČIŽP řídicímu VÚ podněty k nápravným opatřením ve smyslu § 42 odst. 4) vodního zákona, a pokud ano, jaké?

Právní stav:

Vodní zákon v § 112 stanoví úkoly a povinnosti ČIŽP. Její činnosti se v případě havárie na Bečvě týkají zejména § 112 odst. 1 písm. a), v rámci vodoprávního dozoru kontrolovat, jak podnikající fyzické a právnické osoby dodržují povinnosti stanovené vodním zákonem, tedy kdo je porušil a zapříčinil havárii na Bečvě. Samostatně je pak v § 42 odst. 4 vodního zákona, týkajícího se situací havárie na vodách, kdy není znám její původce, dána ČIŽP možnost podnětu vodoprávnímu úřadu k zabezpečení nezbytných opatření, hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových vod.

Odpovědi:

ČIŽP: Inspekce žádné podněty k nápravným opatřením nepodala. Zároveň uvedla, že v době likvidace a zneškodňování havárie nebyl důvod k podání podnětů, neboť opatření slouží až k odstranění následků.

Komentář:

Vyhláška č. 450/2005 Sb. v § 11 zařazuje zachycení a následné odstranění uhynulých ryb pod termín odstraňování následků havárie. Tento podnět měl a mohl být inspekci podán. Inspekce mohla a měla také poskytnout odbornou podporu týkající se odběru vzorků a dalších opatření s cílem jejího hlavního úkolu šetření příčin havárie.

III. Odběry a analýzy vzorků

6. Byl odběr vzorků v čase a místech koordinován osobou řídící zneškodňování nebo jinak dohodnut?

Právní stav:

Ve vodním zákoně není výslovně řešen případ, kdy není znám původce havárie. Dílčí řešení lze nalézt v § 10 odst. 5 vyhlášky ministerstva zemědělství č. 178/2012 Sb., který ukládá správci vodního toku provádět technická opatření podle plánu opatření, pokud hrozí nebezpečí z prodlení a pokud správce vodního toku havárii sám zjistí nebo je mu ohlášena podle § 41 odst. 2 vodního zákona, zejména v případě, že původce havárie nebyl dosud zjištěn, a to do doby než bude původce havárie znám nebo hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových a podzemních vod. Opatření přitom může provádět ve spolupráci s HZS nebo dalšími správci vodních toků v povodí.

Právní předpisy neřeší řízení odběru vzorků. MŽP ČR vydalo metodický pokyn pro průzkum kontaminovaného území (Věstník MŽP, č. 9, září 2005), který stanovuje podrobné požadavky na odběr vzorků, včetně odběru vzorků z povrchových vod. Vychází přitom z ČSN ISO 5667-6 (Odběr vzorků, část 6: Pokyny pro odběr vzorků z řek a potoků). V daném metodickém pokynu jsou nicméně řešeny konkrétní postupy z technického hlediska, nikoliv rozložení odpovědnosti za řádný odběr vzorků.

Odpovědi:

ČIŽP: odběr vzorků dne 20. 9. 2020 (v den havárie) prováděl po celé, kontaminací zasažené délce toku, tedy obou krajů HZS. ČIŽP odebírala vzorky uhynulých ryb a vody z toku (neuvádí přesněji kdy a kde). Informace o pracích byly v dalších dnech předávány v rámci koordinačních schůzek a telefonicky.

HZS OK: likvidace havárie na Bečvě byla řízena příslušným VÚ, šetření prováděla ČIŽP a orgány Policie ČR.

6a) Odebíral VÚ po zjištění znečištění vzorky vody, sedimentů? Kdo a podle jakého doporučení nebo metodiky řídil odběr vzorků? Kam a kdy byly vzorky předány k chemické analýze?

Odpovědi:

ORP Hranice: vzorky neodebíral, dle jeho písemného sdělení si ve své gesci prováděli a následně analyzovali a vyhodnocovali vzorky vody zástupci HZS a ČIŽP. Při osobním jednání dne 23. 11. 2020 zástupkyně VÚ uvedla, že odběr vzorků žádným způsobem nekoordinovala, ale některé vzorky jí byly následně předány. Protože byla neděle a „nevědělo se“ kdo může provést analýzy, uschovala vzorky do druhého dne ve skříni úřadu.

ORP Valašské Meziříčí: pracovníci VÚ převzali na místě od zasahující jednotky HZS ZLK vzorky vody a uhynulých ryb. Mezi 17:00 – 18:00 hod (již po navýšení průtoků řeky) odebrali na jejich žádost vzorky také chemici HZS Frenštát, a to nad lávkou v k. ú. Lhotka a u soutoku Bečvy s přítokem Juhyně. Pracovníci úřadu odebírali vzorky v pondělí 21. 9. 2020 na vytipovaných místech a z výustí do řeky Bečvy. Odebrané vzorky vody z neděle 20. 9. 2020 i z pondělí 21. 9. 2020 byly předány k analýze v pondělí 21. 9. 2020 do laboratoře VaK Vsetín, a. s. a vzorky ryb byly předány do laboratoře Státního veterinárního ústavu Olomouc.

ORP Přerov: kdo a kde bude odebírat vzorky, bylo stanoveno během koordinačních schůzek KÚ OK (první proběhla až 21. 9. 2020 odpoledne druhý den po havárii). Odběrem byli pověřeni HZS, ČIŽP a Povodí.

Komentář:

Po zjištění havárie docházelo k odborně nekoordinovanému odběru vzorků, což mohlo následně způsobit problémy určení příčiny a zdroje havárie. Analýzy byly prováděny bez podkladů o možných kontaminantech (plány havarijních opatření, poznatky ze zákonné činnosti vydávání povolení k vypouštění odpadních vod VÚ, integrovaná povolení krajských úřadů, monitoring kvality vody z Povodí).

To znesnadnilo a zásadně prodloužilo laboratorní určení povahy znečištění. Určení kyanidů nebylo laboratořemi v prvních dnech vůbec prováděno.

6b) Kdy a kde byl správcem toku, Povodím, zahájen v případě havárie na řece Bečvě odběr vzorků vody? Pokud to nebylo neprodleně po zjištění havárie, co bylo důvodem nečinnosti?

Právní stav:

Postup odebírání vzorků vody není upraven v právních předpisech, pouze v nezveřejněné metodice.

Odpovědi:

Povodí: první část otázky není v písemné odpovědi obsažena. První vzorky byly laboratořím Povodí předány ČIŽP 22. 9. 2020. Do té doby nebyla součinnost Povodí vyžadována, neboť byla zajištěna chemickými laboratořemi HZS ve Frenštátě a laboratořemi VaK Vsetín.

Komentář:

Vyjádření k otázce kdo řídil, koordinoval nebo podle jaké metodiky a doporučení byl prováděn odběr vzorků v kritických a rozhodujících hodinách první den po zjištění havárie neobsahuje žádná z odpovědí.

Z odpovědí kdy a kam byly vzorky předány k analýze, vyplývá, že většina z nich byla do laboratoří předána až druhý den po havárii.

7. Proč byly vzorky odebrané rybáři po zjištění znečištění znehodnoceny (vylity)?

Právní stav:

Postup odebírání vzorků není v právních předpisech upraven, je upraven pouze v nezveřejněné metodice. Odborníci uvádějí pro okamžitou situaci zjištění znečištění vodního toku doporučení do dobře vypláchnuté „jakékoliv láhve“ odebrat co nejdříve nejlépe dva stejné vzorky vody. Jsou to velmi cenná data pro zjištění příčin havárie.

Odpovědi:

ČIŽP: pracovník ČIŽP žádné vzorky nepřevzal.

MŽP: ministerstvo písemně sdělilo, že inspektor ČIŽP žádné vzorky nepřevzal, odebral si své vlastní vzorky ryb i vody.

7a) Proč byly vzorky odebrané rybáři po zjištění znečištění znehodnoceny (vylity) přesto, že byl od počátku nahlášení havárie přítomen odborný pracovník Povodí se znalostí zásad?

Právní stav:

viz otázka č. 7.

Odpovědi:

Povodí: K rozhodování o nakládání se vzorky nebyl pracovník Povodí přizván. Podle informací z veřejných zdrojů pracovníci Povodí usuzovali, že vzorky byly předány pouze ČIŽP.

Komentář:

Přes výše uvedený názor odborníků byly vzorky, odebrané po zjištění havárie rybáři do čistých PET lahví, vylity. Kdo tento nesprávný úkon provedl a proč ale zatím stále není jasné.

8. Byly vzorky vody (případně sedimentů) odebrány neprodleně po ohlášení havárie dne 20. září 2020 z celého úseku řeky zasaženého kontaminací a úhynem ryb a nad ním?

Právní stav:

viz otázka č. 6.

Odpovědi:

ČIŽP: uvedla, že vzorky byly odebrány HZS, proto sama vzorky v den havárie odebrala jen v jí blíže nespecifikované části toku, neboť odběr byl podle jejího názoru dostatečně zajištěn. Sedimenty odebrány nebyly, neboť ČIŽP považovala za primární úkol zjistit příčinu úhynu ryb.

MŽP: inspektor přítomný dne 20. 9. 2020 byl informován, že HZS již vzorky odebírá po celé délce zasaženého toku v lokalitě obou krajů.

HZS OK: Po dohodě s VÚ a Moravským rybářským svazem odebral 20. 9. 2020 uhynulé ryby a 10 vzorků z Bečvy v úseku mezi Hustopečemi nad Bečvou a Rybáři. Vzorky byly předány mobilní skupině Chemické laboratoře HZS Moravskoslezského kraje.

Povodí: nebyla vyžadována součinnost Povodí, neboť podle sdělení a ujištění ČIŽP a VÚ byl odběr a zpracování laboratořemi zajištěn.

ORP Hranice: VÚ vzorky neodebíral, neboť odebírání, analýza a vyhodnocení bylo zajištěno HZS a ČIŽP.

ORP Valašské Meziříčí: pracovníci VÚ převzali na místě od zasahující jednotky HZS ZLK vzorky vody a uhynulých ryb. Mezi 17:00 – 18:00 hod. (již po navýšení průtoků řeky) odebrali na jejich žádost vzorky také chemici HZS Frenštát a to nad lávkou v k. ú. Lhotka a u soutoku Bečvy s přítokem Juhyně.

ORP Lipník nad Bečvou: VÚ vzorky neodebíral, neboť je odebíral HZS a ČIŽP.

ORP Přerov: nebyl první den zjištění havárie úkonů účasten.

Komentář:

Vzorky vody byly v prvních rozhodujících hodinách odebrány v celém toku HZS. Část bohužel až po umělém navýšení průtoků řeky. Žádné vzorky nebyly v den zjištění havárie odebrány z výústí kanalizací. ČIŽP odebrala vzorky jen z části toku na území OK. Informace o předání vzorků do laboratoří jsou nepřesné. Je ale zřejmé, že podstatná část z nich byla k analýzám předána až druhého dne.

9. Pokud nebyly odebrány, jaký k tomu byl důvod?

Právní stav:

viz otázka č. 6.

Odpovědi:

ČIŽP: kromě nedostatku inspektorů či jiných osob, které by mohly odebírat vzorky, inspekce uvedla, že měla podle prvotního rozdělení úkolů VÚ pouze monitorovat tok, ne zjišťovat příčinu havárie. Podle ČIŽP bylo nutné soustředit se na identifikaci kontaminantu a již neexistoval důvod k odběru vzorků. Odebírání vzorků také již bylo zajištěno HZS.

Povodí: vzorky nebyly odebírány, neboť by se jednalo o činnost duplicitní (nebo dokonce triplicitní).

Komentář:

Odůvodnění ČIŽP je rozporuplné. Uvádí, že měla zjišťovat příčinu havárie a soustředit se na identifikaci kontaminantu. K zjištění stanovených úkolů slouží nezastupitelně právě odběr vzorků a jejich analýzy. Přesto, že lze ocenit odběr vzorků HZS, znalost toku řeky odbornými pracovníky Povodí a míst jeho trvalého monitoringu stejně jako odborná erudice specialistů ochrany vod ČIŽP nebyla plně zastupitelná.

První den ČIŽP odebrala vzorky jen z části toku ve správním obvodu OK, protože byl dle jejího zdůvodnění odběr v zlínské části zajištěn HZS. Dle mnou zjištěných informací na části zasaženého toku a zřejmě i zdroje havárie na území ZLK nebyla první den ČIŽP přítomna.

- 10. Byly neprodleně po ohlášení havárie dne 20.9. 2020 z celého úseku zasaženého kontaminací odebrány vzorky ze všech výustí kanalizací? Pokud nebyly vzorky z celého úseku kontaminace toku a nad ním a výpustí odebrány, prosím o sdělení důvodu.**

Právní stav:

viz otázka č. 6.

Odpovědi:

ČIŽP: Inspekce uvedla, že vzorky odebrány nebyly. Jako důvod byl uveden počet vyústění (kolem 25), přičemž podle ČIŽP nebylo možné zajistit odběr vzorků vody, ryb a sedimentů za přítomnosti pouze jednoho či dvou inspektorů. Podle ČIŽP tak vzorky nebyly odebrány hlavně proto, že nebyl dostatek osob, které by odběry provedly. Dále uvádí, že konkrétní polohy vyústění nebyly v době havárie známy. ČIŽP považovala, jak uvedla, odběr vzorků za neefektivní z důvodu, že koncentrace u výustí, již i po zjištění havárie byla dle jejího názoru minimální.

MŽP ČR: podle dodatečného průzkumu provedeného dronem bylo zjištěno 25 vyústění a přítoků v úseku od soutoku Bečvy s Juhyní k vyústění toku Loučky do Bečvy. Odběr proto pro inspektory nebyl reálný, zároveň nebyla známá příčina úhynu ryb, proto nebylo jasné, co by mělo být předmětem vzorkování.

Komentář:

V době zjištění havárie nebylo známo 25 výustí, ale jen několik potencionálně vážných, známých a z hlediska havárie rizikových výustí. ČIŽP neodebrala vzorky z žádné výusti, ani nedala podnět k jejich odebrání VÚ nebo HZS. Těžko lze přijmout argument neefektivnosti odběru, když následný den byly odběry ze známých výustí provedeny a jejich výsledky jsou zřejmě jedním z rozhodujících důkazů dalších šetření. Nízký počet inspektorů byl dán přítomností jen zástupců oblastního inspektorátu Olomouc, nikoliv Brno, do jehož působnosti část znečištěného toku a zřejmě i zdroj kontaminace patřil. ČIŽP uvádí, že dostala od VÚ za úkol monitorovat tok. Ale ani tento úkol nespĺnila s odkazem na spolehnutí se, že to provedl HZS.

11. Byly vzorky odebírány vždy po dvou a zaslány na analýzy do dvou nezávislých akreditovaných laboratoří? Do kterých?

Právní stav:

viz otázka č. 6.

Odpovědi:

ČIŽP: vzorky ČIŽP odevzdávala do akreditovaných laboratoří Povodí, LABTECH s.r.o., Státního veterinárního ústavu Olomouc a Veterinární a farmaceutické univerzity Brno. Odebírala většinou jen jeden vzorek.

MŽP: ČIŽP odebírala po jednom vzorku vody, který předávala do laboratoří Povodí a LABTECH s.r.o. Ryby byly odesílány do laboratoří Státního veterinárního ústavu Olomouc a Veterinární a farmaceutické univerzity Brno.

HZS OK: vzorky odebrané HZS byly vyhodnocovány laboratoří HZS Moravskoslezského kraje. Specifika rozboru vody byla upřesněna ČIŽP přímo s laboratoří.

Komentář:

Do laboratoří Povodí byly vzorky předány až třetí den havárie. Z odpovědí není zřejmé, zda jsou laboratoře LABTECH s.r.o. a HZS ve Frenštátě vybaveny na široké spektrum potřebných analýz, a to zejména v souvislosti s nejasností proč ani jednou z obou laboratoří, kterým byly vzorky předány k analýzám nejpozději již druhý den po zjištění havárie, nebyla v odpovídajícím čase (ani 4 dnů) identifikována kontaminace kyanidy, zatímco laboratoře Povodí stanovily jejich obsah do druhé dne od předání vzorků.

12. Byly na místě odebrány vzorky ryb nebo jejich tkání a dále zaslány na analýzu do nezávislé laboratoře, nejlépe do dvou nezávislých laboratoří? Existují výsledky analýz?

Právní stav:

Právní řád odběr vzorků neupravuje, postupy jsou upraveny pouze nezveřejněnými metodikami.

Odpovědi:

ČIŽP: vzorky ryb byly odebrány a zaslány do laboratoří Státního veterinárního ústavu Olomouc a laboratoří Veterinární a farmaceutické univerzity Brno. Písemné výstupy těchto analýz existují.

Povodí: na základě objednávky ČIŽP Povodí realizovalo další analýzy, ovšem Povodí v současné době nedisponuje souhlasem objednatele k poskytnutí výsledků těchto analýz.

Komentář:

Podrobnější informace jsou omezeny mlčenlivostí probíhajícího přípravného řízení Policie ČR.

13. Byl neprodleně po havárii proveden terénní průzkum postižení bentosu v korytě toku řeky Bečvy a na výustích kanalizací?

Právní stav:

Postup terénního průzkumu postižení bentosu je upraven pouze v nezveřejněných metodikách. Terénní průzkum musí být proveden co nejrychleji po zjištění havárie. Povodí má specialisty pro tento průzkum. Povodí provádí v určených profilech biologický monitoring dlouhodobě, proto je zde možné porovnání se stavem před havárií.

Odpovědi:

Povodí: tento průzkum se standardně neprovádí, ale byl proveden z vlastní iniciativy Povodí, a to na místech, kde je biologický monitoring prováděn dlouhodobě. Cílem tohoto monitoringu nebylo zajištění důkazů pro vyšetřování, ale vyhodnocení vlivu havárie na vodní a na vodu vázané ekosystémy. Dále pak pro zjištění stavu potravinového řetězce pro ryby a ty pro potřeby sestavení zarybňovacího plánu.

Komentář:

Povodí a ČIŽP by měly spolupracovat a poskytovat odbornou pomoc při zneškodňování a likvidaci havárií. Jedním z hlavních faktorů úspěšnosti zásahu je zjištění zdroje a původu havárie. Neodkladný monitoring stavu bentosu na potencionálně pro havárii rizikových místech by bezpochyby k identifikaci zdroje havárie významně přispěl. Obdobný postup monitoringu bentosu byl při jiných haváriích takto využit. Je ke škodě šetření příčin havárie, že nebyl dán podnět k opatření průzkumu a ten byl proveden až pátý den po zjištění havárie. ČIŽP ani Povodí jeho provedení nedoporučily již v prvních kritických hodinách po zjištění havárie bez známého původce. První vzorky bentosu byly odebrány až pátý den po havárii a pak po odeznění vysokých stavů průtoků až v listopadu.

IV. Zjištění chemického charakteru znečištění

- 14. Kdy byl zjištěn chemický charakter znečištění havárie na řece Bečvě a komu a kdy byl oznámen? Byly u analyzovaných vzorků zjištěny mimo zvýšené obsahy kyanidů jiné závadné látky? Bylo provedeno zjišťování indikovatelné přítomnosti fenolů?**

Právní stav:

Podle veřejně dostupných zdrojů a informací zaměstnanců Povodí jsou jeho odborníci schopni odebrat vzorky a biotu do několika hodin a následně po přímém předání do jejich laboratoří vzorky řádově v hodinách analyzovat, ve složitých případech do cca dvou dnů. Odborníci uvádějí, že pro analýzy na zjištění obsahu kyanidů postačuje doba 4 až 6 hodin.

Odpovědi:

ČIŽP: první protokol o výsledcích rozboru, ve kterém byly uvedeny hodnoty kyanidů, byl vyhotoven 30. 9. 2020 (analýzy byly ukončeny 25. 9. 2020). Ve vzorcích byly zjištěny i jiné látky, nešlo ovšem o hodnoty, které by samy o sobě mohly způsobit úhyn ryb. Přítomnost fenolů nebyla zjišťována. V prvních analýzách vzorků odebraných HZS nebyla přítomnost kyanidů zjišťována vůbec, o provedení těchto analýz následně požádala Inspekce.

MŽP ČR: první protokol s obsahem kyanidů byl vyhotoven 30. 9. 2020 a následně předán Policii ČR. Dále dtto ČIŽP.

HZS OK: informace o charakteru možného znečištění (překročení hodnot kyanidů v několika odebraných vzorcích) byla sdělena telefonicky HZS OK dne 23. 9. 2020 a tato informace byla neprodleně předána ČIŽP, Povodí a KÚ OK.

KÚ OK: dne 24. 9. 2020 oznámila ČIŽP na jednání svolaném KÚ OK určení chemického charakteru znečištění Bečvy.

Povodí: analýzy vzorků byly laboratořemi Povodí dokončeny v požadovaném rozsahu ve středu 23. 9. 2020 v odpoledních hodinách a o jejich výsledku byla ČIŽP obratem informována.

VÚ Valašské Meziříčí: VÚ obdržel dne 24. 9. 2020 po 10 hod. informaci od pracovníka laboratoře VaK Vsetín o zjištění kyanidu ve vzorcích.

VÚ Hranice: VÚ se o chemickém charakteru havárie dozvěděl také dne 24. 9. 2020 na koordinační schůzce svolané KÚ OK.

VÚ Lipník nad Bečvou: na koordinační schůzce v Přerově 24. 9. 2020 byla úřadu tato informace sdělena KÚ OK.

VÚ Přerov: na koordinační schůzce v Přerově 24. 9. 2020 byla úřadu tato informace sdělena KÚ OK.

Komentář:

Zjištění charakteru znečištění řeky je jedním z prvořadých úkolů a předpokladů efektivního a úspěšného zneškodnění a likvidace havárie na vodách a nalezení jejich příčin. Je rozhodujícím faktorem stanovení míry rizika ohrožení životů, zdraví a majetků. Někteří rybáři, kteří uhynulé ryby po zjištění havárie první den v nejzasazenějších úsecích sbírali, byli postiženi následným pálením rukou a krvácením z nosu. Nikdo je o možných rizicích neinformoval.

Laboratoře Povodí identifikovaly ve vzorcích kyanidy do druhého dne (23. 9. 2020) a okamžitě informaci předaly zadavateli ČIŽP. Podle ústního sdělení účastníka koordinační schůzky 24. 9. 2020 ČIŽP potvrdila na této schůzce informaci o kontaminaci Bečvy kyanidy teprve poté, co byla zveřejněna v Českém rozhlase.

Laboratoře LABTECH s. r. o. a HZS ve Frenštátě sdělily identifikaci kyanidů až po jejich zveřejnění Povodím, tj. čtyři dny po tom, co vzorky obdržely (Policie ČR převzala šetření případu 25. 9. 2020, příčinou tedy nemohlo být „tajení nebo mlčenlivost“ z důvodu otevřeného přípravného řízení). Je vážnou otázkou, zda a proč tyto laboratoře nebyly schopny během čtyř dnů kyanidy analýzami zjistit. Naskýtá se také domněnka, že tuto informaci z neznámých důvodů dále nezveřejnily a ani nepředaly složkám IZS.

V pravidelném monitoringu Bečvy prováděném a vyhodnocovaném Povodím byly v úseku u Choryně kyanidy opakovaně zjištěny. Měly by být obsaženy v havarijních plánech firem, vypouštějících odpadní vody do sledovaného úseku Bečvy. Pokud by tyto podklady byly řídicímu orgánu k dispozici, mohl být zúžen i rozsah primárně prováděných analýz se zaměřením na kyanidy.

Kyanidy jsou jednou z chemických látek, která je jako zdroj kontaminace a havárií v povrchových tocích známá. Není jasné, proč v prvních dnech v odebraných vzorcích nebyly analýzy na kyanidy vůbec prováděny.

- 15. Na základě čeho bylo stanoveno množství mimořádně odpouštěné vody z přehrady Bystřička pro zvýšení průtoků a snížení koncentrace kontaminace, pokud nebyla známá ani kontaminující látka, natož její koncentrace?**

Právní stav:

Vyhláška MŽP ČR č. 450/2005 Sb. v § 10 odst. 3 písm. a) stanoví jako jeden ze způsobů zneškodňování havárie nadlepšení průtoků ve vodních tocích. Odstavec 4) následně doplňuje, že postupy podle odstavce 3 se použijí pouze podle pokynů VÚ, udělených jím v rámci řízení prací při zneškodňování havárie; VÚ použití těchto postupů předem projedná se správcem vodního toku, popřípadě i se správcem Povodí.

Odpovědi:

Povodí: úroveň nadlepšení průtoků vycházela z vyhodnocení aktuální hydrologické situace a naplněnosti zásobního prostoru vodního díla Bystřička. Toto vyhodnocení provedli v souladu s platným manipulačním řádem pracovníci vodohospodářského dispečinku Povodí.

VÚ Valašské Meziříčí: Povodí začalo odpouštět vodu z přehrady Bystřička za účelem zředění neznámého kontaminantu po dohodě s VÚ Vsetín již mezi 12:00 – 13:00 hod.

Komentář:

Průtok řeky Bečvy činil v době zjištění havárie 0,1 m³/s a dle písemného sdělení byl v 13:00 hod. navýšen na 1,5 m³/s. V 16:30 hod. se zvýšení průtoků projevilo v Jarcové (nad Valašským Meziříčím).

Opatření bylo správné. Je ovšem ke škodě, že před navýšením průtoků a jejich dosažením kontaminací zasaženého úseku nebyly odebrány všechny potřebné a pro další šetření průkazné vzorky vody a sedimentů.

V. Nápravná opatření důsledků havárie, likvidace uhynulých ryb

16. **Kdo a kdy provedl likvidaci uhynulých ryb na řece Bečvě?**

Právní stav:

Zajištění provádění záchranných a likvidačních prací náleží dle zákona o IZS orgánům kraje a obecnímu úřadu ORP. Zákon o IZS nestanovuje, kdy zajištění provádění prací přísluší kterému z těchto orgánů.

Odpovědi:

VÚ Valašské Meziříčí: pracovníkovi VÚ bylo hospodářem ČRS sděleno, že členové Svazu provedou likvidaci uhynulých ryb po hranici obce Valašské Meziříčí v odpoledních hodinách dne 21. 9. 2020.

VÚ Hranice: VÚ stanovil postup likvidace uhynulých ryb, jež byla započata dne 20. 9. 2020 zástupci HZS a ČRS.

VÚ Lipník nad Bečvou: VÚ zabezpečil výlov a sběr uhynulých ryb prostřednictvím HZS a ČRS od 21. 9. 2020 dále. Město poskytlo pracovníky své příspěvkové organizace, nádoby na sběr ryb a další nutné prostředky pro likvidaci následků havárie.

VÚ Přerov: VÚ bezplatně zajistil velkokapacitní kontejnery k zajištění úklidu uhynulých ryb prostřednictvím Technických služeb města Přerova, rybáři provádějící odlov ovšem požadovali pouze nádoby o objemu 240 l, které byly zajištěny a využity i mimo území obce Přerov, kde k úhynu docházelo už jen ojediněle.

HZS OK: Na základě dohody se zástupcem VÚ a Moravského rybářského svazu byly povolány další jednotky požární ochrany na sběr uhynulých ryb z koryta řeky. Sběr uhynulých ryb jednotkami požární ochrany byl ukončen 20. 9. 2020 v 19:00 z důvodu setmění a možného nebezpečí úrazu při pohybu ve vodním toku.

16a) Proč nebylo vydáno správní rozhodnutí k provedení nápravných opatření třetí osobě (rybářům) podle § 42 odst. 4 vodního zákona, aby bylo možné odklizení uhynulých ryb proplatit ze zvláštního účtu?

Právní stav:

Podle ustanovení § 42 odst. 4 vodního zákona nelze-li opatření k nápravě k odstranění havárie uložit podle § 42 odst. 1 až 3 vodního zákona původci a hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových nebo podzemních vod, zabezpečí nezbytná opatření k nápravě příslušný VÚ z vlastního podnětu nebo z podnětu ČIŽP. VÚ může k tomuto účelu uložit provedení opatření k nápravě právnické osobě nebo fyzické osobě podnikající podle zvláštních právních předpisů, která je k provedení opatření

k nápravě odborně a technicky způsobilá. Kraj zřizuje v rámci svého rozpočtu zvláštní účet ročně doplňovaný do výše 10 000 000 Kč, ze kterého jsou hrazeny náklady těchto opatření třetím osobám.

Odpovědi:

KÚ OK: s ohledem na skutečnost, že mezi HZS a ČRS došlo k dohodě ohledně odstranění havárie, nebylo nutné ze strany KÚ ukládat opatření k nápravě, a tedy nebylo nutné vydat správní rozhodnutí k provedení nápravných opatření třetí osobě (rybářům) k odklizení uhynulých ryb. Náklady, jež ČRS musel vynaložit na likvidaci uhynulých ryb z Bečvy, mají být ze zákona uhrazeny původcem havárie.

MŽP ČR: zvláštní účet kraje na kompenzaci nákladů rybářů spíše použít nelze, a to zejména kvůli nesplnění ze zákona stanovených podmínek. V daném případě nebyla splněna podmínka závažného ohrožení, které vyžaduje akutní zásah, kdy není čas čekat na zjištění původce. Dále nebylo splněno uložení opatření k nápravě formou rozhodnutí. Je ovšem na KÚ, jak situaci vyhodnotí. Rybáři mohou finanční prostředky získat z jiných finančních zdrojů, například podle dotačního titulu 17. B ministerstva zemědělství ČR (dále „MZE ČR“) na podporu obnovy rybího společenstva po havárii v čistotě vody. Mezi další podporu patří i bezplatné poskytnutí malých vodních nádrží k odchovu násad ze strany státního podniku Povodí a odpuštění nájmu v aktuálně využívaných malých vodních nádržích jakožto rybářských revírů ze strany státních podniků Povodí a Lesy ČR.

Komentář:

Informace z osobních jednání s rybáři neodpovídaly následnému tvrzení KÚ Olomouckého kraje, že mezi ČRS a HZS došlo k dobrovolné dohodě ohledně odstranění uhynulých ryb. Stejně tak se nelze ztotožnit s písemným názorem MŽP ČR o nesplnění podmínky pro uložení nápravného opatření. Pokud by uhynulé ryby nebyly v co nejkratší době vyloveny a likvidovány, došlo by k jejich rozkladu a dalšímu poškození kvality vody v řece. Důvodem dobrovolného zásahu rybářů byla příkladná péče o stav řeky a zřejmě také názor některých úřadů, které rybáře považují za vlastníky uhynulých ryb. Z provedené právní analýzy ale vyplývá, že likvidace ryb uhynulých v důsledku havárie nebyla povinností rybářů. Naopak nemělo dojít k jejich vystavení riziku spojenému s neznámým složením v toku obsažených chemických látek. Odstranění uhynulých ryb mělo být ČRS vydáno dle zákona o vodách § 42 rozhodnutím o provedení následných opatření havárie vod.

VI. Závěr

V odpovědích na otázky, zda **byly dotčenými úřady učiněny pro naplnění zákonem stanovené kompetence a povinnosti a byla při zneškodňování a likvidaci havárie na řece Bečvě pracovníky dodržena metodika (popřípadě Havarijní plán kraje) o postupu při haváriích na vodách**, případně **podle jaké metodiky subjekty postupovaly**, se všechny písemné odpovědi shodovaly v zcela kladném vyhodnocení jejich činností. Obsah odpovědí byl víceméně obecný, bez konkrétnějších údajů.

Ze souhrnu výše provedeného šetření a právní analýzy vyplývají následné problémové aspekty a nedostatky v postupu orgánů veřejné správy a státu při zneškodňování, likvidaci a následných opatřeních chemické havárie na řece Bečvě 20. 9. 2020:

- hejtman OK a operační a informační středisko předalo informaci o havárii vodoprávnímu úřadu OK opožděně, až druhého dne po jejím zjištění, přestože se situace již od počátku vyvíjela jako mimořádně závažná,
- většina úřadů nevedla záznamy o čase a obsahu předávaných informací o havárii,
- úřady státní správy a samosprávy obcí neměly jasno v tom, kdo zásah záchranných a likvidačních prací při havárii řídí a měl řídit,
- slabá, možná, běžné praxi a právním předpisům neodpovídající byla zejména zpočátku spolupráce a podpora odborných institucí a státní správy (ČIŽP, Povodí),
- vyhodnocení závažnosti a potřeby varování obyvatelstva operačním a informačním střediskem krajů neodpovídalo závažnosti mimořádné situace,
- doporučení k vydání varování obcím nebylo vydáno, vyloučeno tak nebylo nebezpečí újmy na zdraví obyvatel a majetku,
- varování obyvatelstva o havárii bylo opožděné, teprve druhý až čtvrtý den po jejím zjištění a to jen díky vlastní iniciativě ORP,
- odběr vzorků v prvních kritických hodinách po zjištění havárie nebyl dostatečně odborně koordinován, chyběla odpovídající metodika, rozhodující vzorky z kritických míst a výustí kanálů byly odebrány opožděně, cenné okamžité vzorky odebrané rybáři byly bezdůvodně vylity, monitoring stavu bentosu byl proveden až pátý den od zjištění havárie,

- část vzorků nebyla řádně uskladněna a operativně předána k analýzám do akreditovaných laboratoří,
- v prvních dnech nebyly ve vzorcích prováděny analýzy na kyanidy, přestože jsou jako zdroj kontaminace známé a v kritickém úseku toku byly již dříve při monitoringu zjištěny,
- zůstává otázkou, jak bylo možné, že teprve po zveřejnění zjištění kyanidů laboratoří, která obdržela vzorky jako poslední, byl chemický charakter znečištění stanoven laboratořemi provádějícími analýzy od prvních dnů havárie,
- chemický charakter znečištění byl sdělen VÚ, složkám IZS a veřejnosti až pátý den od zjištění havárie. Identifikace charakteru znečištění je přitom rozhodujícím faktorem stanovení míry rizika ohrožení životů, zdraví a majetků, stejně jako předpokladem úspěšného zjištění jejího původce a zdroje,
- rybáři nebyli před zahájením sběru uhynulých ryb v toku poučeni o rizicích závadných chemických látek, které způsobily znečištění řeky, pro jejich zdraví,
- odstranění uhynulých ryb mělo být ČRS vydáno rozhodnutím dle zákona o vodách § 42 o provedení následných opatření havárie vod.

Rozpor nebo nesplnění zákonem jednoznačně stanovených povinností je v některých bodech z výše uvedeného přehledu zřejmý.

Současně je nutné konstatovat, že právní předpisy v gesci MŽP ČR a MZE ČR, stanovující podmínky pro úřady a instituce státu v případech havárií na vodách, jsou velmi nedostatečné s absencí jasných jednoznačně stanovených povinností a kompetencí nebo zcela chybějících.

Častý argument MŽP ČR o, v případě Bečvy, neobvyklé situaci se shodou nepříznivých okolností a dříve zvládaných haváriích lze přijmout jen zčásti.

Havárie byla výjimečná pouze podezřením na její zdroj a příčinu z firmy, kterou vlastní premiér země.

Obecně podle mého názoru platí, že při zvládnání havárií není možné spoléhat jen na ochotu a vůli všech dotčených složek. Pro kritické situace mají být zajištěny srozumitelné organizačně-technické postupy a povinnosti vycházející z nezpochybnitelných, provázaných a jasných právních předpisů včetně jednoznačné odpovědnosti určených osob.

Návrh doplnění a změn právních předpisů, ale i organizačních opatření, vyplývající z provedeného šetření je předmětem Přílohy č. 1 této zprávy.

Zpracovala: RNDr. Jitka Seitlová a kolektiv, 2021

Přílohy

Příloha č. 1: Návrh legislativních a metodických opatření

Návrh legislativních a metodických opatření ze dne 19. 3. 2021

Navrhujeme:

1. stanovení **vodoprávního krajského úřadu jako primárně příslušného k zneškodňování havárií** v rámci IZS s možností následného pověření obce s rozšířenou působností pro menší havárii nepřesahující území její působnosti,
2. ze zákona o vodách vypuštění nevhodného odkazu „přiměřenosti postupu“ jako u povodní a **stanovení systému zákonných postupů a povinností orgánů státu** při havárii na vodách,
3. stanovení **pravidel územní příslušnosti** vodoprávního krajského úřadu k řešení havárie přesahující území jednoho kraje,
4. jednoznačné stanovení pozice a oprávnění vodoprávního úřadu vydávat v oblasti ochrany vod závazné pokyny veliteli zásahu IZS řídicímu a koordinujícímu likvidační a záchranné práce
5. **vylovení zdvojených kompetencí vodoprávních úřadů a České inspekce životního prostředí (ČIŽP)**
  - a. jednoznačným určením povinností a odpovědnosti ČIŽP za šetření zdroje a příčin havárie
  - b. jednoznačným určením vodoprávních úřadů, které budou příslušnými k ukládání opatření
6. doporučujeme zvážit možnosti **uložení provedení opatření** třetí osobě v případech rizika prodlení i zrychlenými postupy **mimo správní řízení**, včetně možnosti finanční kompenzace takto uložených opatření.

doplnění zákonů o:

7. výslovné **stanovení orgánu odpovědného za provádění řádného průzkumu havárie** včetně odběru vzorků a zajištění materiálního a technického zabezpečení pro odběry vzorků
8. princip **vzniku nároku na náhradu nákladů** vzniklých při provádění opatření uložených třetí osobě již jejich vynaložením

a povinnosti:

9. složek krajských IZS o **vzájemném operativním informování se**, pokud mimořádná událost přesahuje hranice krajů
10. všech orgánů státu a veřejné správy **vést záznamy** kdy, komu a co bylo sděleno při zjištění havárie a záchranných a likvidačních pracích.

Nezbytné je ve **všech souvisejících zákonech a předpisech sjednocení a upřesnění rozhodujících termínů**: řízení, koordinace prací, zajištění provádění prací, ukládání opatření, činit opatření atd. a jasné vymezení mezi záchrannými a likvidačními pracemi

a nápravnými opatřeními, tedy vymezení, kdy havárie trvá a kdy se naopak jedná o likvidaci až následků havárie.

Doporučujeme zvážit

- stanovení povinného pojištění za škodu na životním prostředí úměrně vysokému nebezpečí, které plyne z nakládání s nebezpečnými látkami nebo provozu nebezpečné technologie
- v systému kontroly nakládání s nebezpečnými látkami zavést IT křížové kontroly (hlášení producenta a odběratele, viz nebezpečné odpady) a provést revizi limitních množství pro povinné hlášení o nakládání s nebezpečnými látkami
- do zákona o integrované prevenci doplnění přílohy nové tzv. „typové činnosti pro mimořádné události havárie na vodách“ stanovující úkoly a postup jednotlivých složek IZS při zneškodňování havárie.

Z odborných diskusí vyplynul požadavek na:

- zpracování **závazného metodického pokynu operativního postupu zjišťování příčin havárie** a jeho zveřejnění ve Věstníku ministerstva životního prostředí a ministerstva zemědělství,
- zajištění kontroly aktualizace havarijních plánů.
- nápravu téměř neexistujícího **systému vzdělávání a podmínek vodohospodářské odbornosti a ochrany vod ve státní správě**, vytvoření podmínek pro systém rekvalifikace a doplnění vzdělávání ve vodohospodářských oborech

K výraznému zlepšení situace v ochraně vod může přispět pilotní **projekt kontinuálního monitoringu kvality povrchových vod** situováním cca desítky odběrných a indikačních stanic ve vytipovaných lokalitách zvýšených rizik znečištění toku. Bylo by tak ověřeno a zahájeno budování celostátní monitorovací sítě kvality povrchových vod.

Vytvořit snadno dostupné **IT stránky pro širokou veřejnost**, jak postupovat v případě zjištění podezření závažného znečištění vodního toku. Tyto stránky by měly stimulovat zapojení veřejnosti.

Příloha č. 2: Vybrané otázky k úniku znečišťujících látek do řeky Bečvy, Frank Bold
Advokáti 2021

Vybrané otázky k úniku znečišťujících látek do řeky Bečvy

Datum: 22. 2. 2021

Aplikovatelná právní úprava

Situace na Bečvě

Dne 20.9.2020 došlo k havárii na vodním toku řeky Bečvy spojené s rozsáhlými úhyny ryb. K Havárii došlo na území Zlínského kraje. Závadné látky se nicméně tokem řeky dostaly i na území Olomouckého kraje. Přesné složení látek, které v průběhu havárie unikly do vodního toku, nejsou známy, případně nebyly zveřejněny. Pravděpodobně se jednalo o kyanid, případně fenoly. Rovněž do dnešního dne není znám původce havárie.

Shrnutí základní právní úpravy

V případě havárií na vodách je dle konkrétních okolností případu možné aplikovat vícero právních předpisů. Jedná se zejména o

- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „VZ“), a jeho prováděcí předpisy;
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (dále jen „ZIZS“), a jeho prováděcí právní předpisy;
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (dále jen „KZ“), a jeho prováděcí právní předpisy;
- zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií (dále jen „ZPZH“), a jeho prováděcí právní předpisy.

Na prvním místě je tak nezbytné stanovit, zda v případě posuzované havárie na vodách dochází k naplnění podmínek pro aplikaci některého z výše uvedených právních předpisů a uplatní se tak na danou havárii jeho ustanovení.

1.1.1. Vodní zákon

VZ obsahuje zvláštní úpravu vztahující se na havárie dle tohoto zákona. Dle § 40 odst. 1 VZ je havárií **mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod.**

Dle § 40 odst. 2 se za havárii vždy považují případy závažného zhoršení nebo mimořádného ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami, zvláště nebezpečnými látkami, popřípadě radioaktivními zářiči a radioaktivními odpady, nebo dojde-li ke zhoršení nebo ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod v chráněných oblastech přirozené akumulace vod nebo v ochranných pásmech vodních zdrojů.

Ustanovení VZ je dále provedeno prováděcími právními předpisy. Jedná se zejména o

- vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 450/2005 Sb., o náležitostech nakládání se závadnými látkami a náležitostech havarijního plánu, způsobu a rozsahu hlášení havárií, jejich zneškodňování a odstraňování jejich škodlivých následků;

- vyhláška Ministerstva zemědělství č. 178/2012 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků.

1.1.2. Zákon o integrovaném záchranném systému

Podle ustanovení § 1 ZIZS tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém, stanoví složky integrovaného záchranného systému a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, **působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích** a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen „krizové stavy“).

Dle 2 písm. b) ZIZS se mimořádnou událostí rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také **havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací**.

Dle 2 písm. c) ZIZS se **záchrannými pracemi** rozumí **činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik** vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k **přerušení jejich příčin**.

Dle 2 písm. d) ZIZS se **likvidačními pracemi** rozumí činnosti k **odstranění následků** způsobených mimořádnou událostí.

Vzhledem k tomu, že havárie na vodách dle VZ v zásadě vždy budou představovat i havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací, budou havárie dle VZ zároveň v zásadě vždy i mimořádnými událostmi dle ZIZS.

Ustanovení ZIZS je dále provedeno prováděcími právními předpisy. Jedná se zejména o

- vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

1.1.3. Krizový zákon

Dle § 1 odst. 1 KZ tento zákon stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě **na krizové situace**, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, a při **jejich řešení** a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností.

Dle § 2 písm. b) KZ se **krizovou situací** rozumí **mimořádná událost podle ZIZS**, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, **při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu** (dále jen „krizový stav“). Krizový zákon se tak uplatní pouze v případě vyhlášení některého z krizových stavů.

V případě havárie na vodách může být vyhlášen stav nebezpečí, který se dle § 3 odst. 1 KZ jako bezodkladné opatření může vyhlásit, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, **a není**

možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek integrovaného záchranného systému nebo subjektů kritické infrastruktury. Stav nebezpečí pro území kraje nebo jeho část vyhláší hejtman kraje.

1.1.4. Zákon o prevenci závažných havárií

ZPZH stanovuje systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých jsou umístěny vymezené nebezpečné látky ve stanoveném množství.

Objekty podléhající regulaci ZPZH se dělí na objekty zařazená do skupiny A a objekty zařazené do skupiny B. To má následně vliv na povinnosti jejich provozovatelů včetně povinnosti

- zpracovat na základě posouzení rizik závažné havárie bezpečnostní program a předložit ho krajskému úřadu ke schválení – skupina A;
- zpracovat na základě posouzení rizik závažné havárie bezpečnostní zprávu a předložit ji krajskému úřadu ke schválení, v bezpečnostní zprávě mimo jiné vypracovat zásady vnitřního havarijního plánu a poskytnout informace umožňující vypracování vnějšího havarijního plánu – skupina B.

Aplikace v případě havárie na Bečvě

Havárii na Bečvě lze bez pochyby označit za mimořádně závažné zhoršení jakosti povrchových vod. Aplikuje se tak na ní ustanovení VZ o haváriích.

Na havárii se dále vztahuje i ZIZS, když ji lze označit za havárii, při které došlo k ohrožení zdraví, majetku i životního prostředí, která vyžadovala provedení záchranných a likvidačních prací.

Naopak ustanovení KZ nebylo možné v případě havárie na Bečvě aplikovat, když nedošlo k vyhlášení žádného z krizových stavů. Je otázkou, zda havárie na Bečvě nepředstavovala stav ohrožení zdraví, majetku a životního prostředí takové intenzity, že nebylo možné ohrožení odvrátit běžnou činností příslušných orgánů, a to zejména s ohledem na zjevné komplikace, se kterými se tyto orgány potýkaly. Vyhlášení stavu nebezpečí nicméně je na uvážení hejtmana daného kraje, který k tomuto kroku nepřistoupil.

V řešeném území se nachází dle sdělení hejtmana Zlínského kraje tři podniky spadající pod ZPZH. Do skupiny A je zařazen ON Semiconductor Czech Republic, s.r.o. nacházející se v průmyslovém areálu Rožnov pod Radhoštěm. Do skupiny B je pak zařazena DEZA, a.s. a CS Cabot spol. s r.o. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že do dnešního dne není znám původce havárie, není ani známo, zda některé z těchto společností vznikly povinnosti dle ZIZS a zda tak byly dány podmínky pro postup dle ZPZH a bezpečnostních zpráv/havarijních plánů zpracovaných na jeho základě. Obdobně se vyjádřil i ministr životního prostředí Mgr. Brabec, který dne 20.1.2021 v odpovědi na dotaz uvedl: „Aby bylo možné havárii řádně vyšetřit a zejména kvalitně zpracovat a vyhodnotit, musí provozovatel vznik závažné havárie oznámit podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií. Zákon závažnou havárii jasně definuje, že hlavním kritériem je přítomnost nebezpečné chemické látky v průběhu mimořádné události. Zákon č. 224/2015 Sb. ovšem neupravuje vyšetřování havárií jiným subjektem než samotným provozovatelem.“

Sohledem na výše uvedené se v rozboru budeme dále věnovat prvním dvou zmiňovaným předpisům.

1. Předávání informací a varování obyvatelstva

2.1. Situace na Bečvě

Dle dostupných informací probíhalo dne 20. 9. 2020 předávání informací mezi příslušnými orgány a varování obyvatelstva následujícím způsobem.

Úhyn ryb byl zjištěn rybáři v úseku mezi Choryní a Lhotkou nad Bečvou na území Zlínského kraje a postupoval dále po proudu řeky na území Olomouckého kraje. Rybáři o úhynu informovali hasičský záchranný sbor. Záznam o nahlášení havárie nemáme k dispozici a není nám tedy znám přesný čas nahlášení havárie a obsah předaných informací.

Jednotky HZS se dostavily na místo zásahu k mostu v Choryni a v Hustopečích. Za HZS Olomouckého kraje se zásahu účastnily jednotky ze stanic Přerov, Hranice, Lipník nad Bečvou a Olomouc. Dále se účastnily i dobrovolné jednotky z Hustopeč a Špiček. Ze strany HZS byly informovány další složky. Zápis ze zásahu nemáme k dispozici. Rovněž není znám obsah předaných informací.

V 16:20, tedy více než 4 hodiny po zjištění havárie, byly informovány Vodovody a kanalizace Přerov, které odebírají podzemní vodu pro zásobování obcí pitnou vodou vrty v blízkosti řeky Bečvy ze zvodně dotované říční vodou v úseku havárie. Nemáme informace o tom, kdo byl poskytovatelem informace.

Dne 21. 9. 2020, okolo 10.hodiny, byla o havárii informována vedoucí krajského vodoprávního úřadu v Olomouci. Nemáme informace o tom, kdo byl poskytovatelem informace.

Dotčené obce na toku Bečvy obdržely písemnou informaci od vodoprávního úřadu dne 21.9.2020 odpoledne.

K varování obyvatelstva došlo ze strany obce Rožnov pod Radhoštěm a Přerov. Nemáme informace o tom, že by k varování obyvatelstva přistoupily jiné obce nebo orgány.

Oficiální zpráva o příčině úhynu ryb byla poskytnuta dne 24. 9. 2020.

2.2. Shrnutí základní právní úpravy

2.2.1. Zákon o integrovaném záchranném systému

Právní úprava předávání informací a varování obyvatelstva je obsažena zejména v ZIZS. Hlavní role je svěřena zejména operačnímu a informačnímu středisku integrovaného záchranného systému (dále jen „OISIZS“) a hasičskému záchrannému sboru kraje (dále jen „HZSK“)

2.2.1.1 Role jednotlivých subjektů

Operační a informační středisko integrovaného záchranného systému

- je dle § 5 odst. 2 ZIZS **povinn**
  - přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech;
  - **zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění základních i ostatních složek integrovaného záchranného systému a vyrozumění státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků podle dokumentace integrovaného záchranného systému.**
    - Podle § 14 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, je dokumentací integrovaného záchranného systému mimo jiné **havarijní plán kraje**, který se dle § 25 odst. 5 vyhlášky zpracovává ve dvou vyhotoveních, přičemž jedno vyhotovení se ukládá jako součást krizového plánu kraje pro jednání bezpečnostní rady kraje a krizového štábu kraje, druhé vyhotovení se ukládá na operačním a informačním středisku kraje.
    - Havarijní plán kraje se člení na informační část, operační část a plány konkrétních činností.
    - Operační část havarijního plánu kraje obsahuje mimo jiné **způsob vyrozumění o mimořádné události a spojení**. V rámci plánu konkrétních činností se pak za účelem konkrétních činností pro provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje zpracovává, mimo jiné, **plán vyrozumění a varování obyvatelstva**.
    - Plán vyrozumění obsahuje dle předmětné vyhlášky způsob předání prvotní informace o mimořádné události, způsob vyrozumění a povolání ostatních složek, způsob informování hejtmána a starostů obcí s rozšířenou působností a způsob podávání informací o mimořádné události krajskému úřadu, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, ostatním správním úřadům a obecním úřadům obcí, jichž se dotýká vyrozumění.
    - Plán varování obyvatelstva obsahuje přehled vyrozumívacích center a koncových prvků varování, způsob varování obyvatelstva o možném vzniku nebezpečí, varovný signál a jeho význam a náhradní způsob varování, způsob předání tísňových informací, způsob informování o ukončení nebezpečí ohrožení a rozdělení odpovědnosti za provedení varování obyvatelstva.
- je dle § 6 odst. 3 **oprávněno**
  - **provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.**
- dle vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému,
  - není-li v místě zásahu zástupce orgánu, jemuž s ohledem na druh mimořádné události přísluší řízení záchranných a likvidačních prací podle zvláštních právních předpisů (odkaz na mimo jiné vodní zákon), **zajistí jeho vyrozumění** (§3 odst. 2 citované vyhlášky č. 328/2001 Sb.)

- **dokumentuje záchranné a likvidační práce**, na kterých se podílí (§ 13 písm. b) citované vyhlášky č. 328/2001 Sb.).

Hasičský záchranný sbor kraje

- dle § 10 odst. 5 ZIZS **zabezpečuje varování a vyrozumění**
- dle § 12 odst. 2 písm. e) ZIZS seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi (při plnění úkolů obecního úřadu obce s rozšířenou působností – obec s rozšířenou působností dále jen „ORP“)

Obecní úřad

- dle § 15 odst. 2 písm. c) ZIZS **zajišťuje varování**, evakuaci a ukrytí osob před hrozícím nebezpečím, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak
- dle § 15 odst. 4 ZIZS seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva.

Ministerstvo vnitra

- dle § 7 odst. 2 zajišťuje a provozuje jednotný systém varování a vyrozumění
- stanoví způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních, způsobu a době jejich provedení.
  - podrobnější úprava je obsažena ve vyhlášce Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, která blíže vymezuje způsob a obsah informování a jednotný systém varování a vyrozumění, který je dle § 6 vyhlášky technicky, provozně a organizačně zabezpečen vyrozumívacími centry, telekomunikačními sítěmi a koncovými prvky varování a vyrozumění.

2.2.1.2. Forma komunikace a záznamy

Při provádění záchranných a likvidačních prací se používá **krizová komunikace**, kterou se rozumí přenos informací mezi státními orgány, územními samosprávnými orgány a mezi složkami integrovaného záchranného systému za využití prostředků hlasového a datového přenosu informací veřejné telekomunikační sítě i vybrané části neveřejných telekomunikačních sítí.

Dle § 6 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, **za obsah, formu a aktuálnost informací odesílaných z místa zásahu na územně příslušné operační a informační středisko odpovídá velitel zásahu**. Ve vyhlášce je rovněž obsažen výčet údajů, který musí být v informaci obsažen. Mimo jiné se jedná o údaje o situaci v místě zásahu, času zahájení a ukončení záchranných a likvidačních prací a významných informacích poskytnutých veřejnosti.

Dle § 16 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, **složky zpracovávají vlastní dokumentaci o záchranných a likvidačních pracích, které prováděly** v prvním nebo druhém stupni poplachu vyhlášeném pro místo zásahu. Velitel zásahu zpracovává zprávu o zásahu v případě vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu pro místo zásahu. Hasičský záchranný sbor kraje zpracovává zprávu o zásahu v případě vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu pro určité území, které je postižené mimořádnou událostí, a je-li na tomto území více jak jedno místo zásahu.

OISIZS dle § 13 písm. b) vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, **dokumentuje záchranné a likvidační práce, na kterých se podílí.**

2.2.2. Vodní zákon

VZ upravuje posloupnost oznámení v případě zjištění havárie, včetně povinnosti učinit tak „neprodleně“.

- Dle § 41 odst. 2 VZ je ten, kdo havárii způsobil nebo zjistil, povinen ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru ČR nebo jednotkám požární ochrany nebo Policii ČR, případně správci povodí.
- Dle § 41 odst. 3 VZ jsou Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR a správce povodí povinni neprodleně informovat o jim nahlášené havárii příslušný vodoprávní úřad a ČIŽP.
- Vodoprávní úřad je pak dle § 41 odst. 3 VZ povinen o havárii neprodleně informovat správce povodí.

Způsob a rozsah hlášení havárie je upraven v § 7 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb., podle kterého hlášení havárie subjektům uvedeným v § 41 odst. 2 a 3 VZ se provádí jakýmkoliv dostupnými spojovacími prostředky nebo osobně. Hlášení havárie operačnímu a informačnímu středisku hasičského záchranného sboru kraje se provádí na linku tísňového volání.

Vyhláška dále vymezuje informace, které příjemce hlášení vždy požaduje od osoby, která havárii hlásí. Jedná se o jméno a příjmení hlásící osoby a její vztah k havárii, o místo, datum a čas zjištění havárie, čas vzniku havárie a příčinu havárie, jsou-li známy, označení původce havárie, je-li znám, místo zasažené havárií (například vodní tok, vodní nádrž, pozemek), projevy havárie (například olej, pěna na vodě, uhynulé ryby, zápach, rozbitá autocisterna v poli, protržená hráz odkaliště, neobvyklý výtok z kanalizace), pokud je známo i druh a pravděpodobné množství uniklé závadné látky, subjekt, kterému již byla havárie ohlášena, a bezprostřední opatření, která již byla k odstranění příčin a následků havárie učiněna. Příjemce hlášení může klást hlásící osobě přiměřené doplňkové otázky, vedoucí ke zjištění skutečného stavu věci.

Správce vodního toku zpracovává dle § 6 odst. 8 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb. plán opatření pro případ havárie. Na jeho obsah se užijí přiměřeně ustanovení stanovující obsahové náležitosti havarijního plánu zpracovávaného uživatelem závadných látek podle § 39 odst. 2 písm. a) VZ, a to včetně personálního zajištění činností podle plánu opatření včetně telefonického spojení na tyto osoby, adres a telefonických spojení na správní úřady, subjekty účastníci se zneškodňování havárie a případně i jiné odborné subjekty a další zainteresované právnické i fyzické osoby (poskytnut demonstrativní

výčet), postupu předávání hlášení o vzniku havárie, obsahu hlášení a **způsobu vedení záznamů o hlášeních**.

Speciální úprava varování obyvatelstva v případě havárie na vodách v rozebíraných právních předpisech zakotvena není.

2.3. Zhodnocení právní úpravy

ZIZS obsahuje komplexní a podrobnou úpravu informování a varování obyvatelstva.

Přijímání informací a jejich distribuce mezi příslušné orgány je svěřena zejména OISIZS, které rovněž v případě, že v místě zásahu není přítomen zástupce orgánu, jemuž s ohledem na druh mimořádné události přísluší řízení záchranných a likvidačních prací podle zvláštních právních předpisů (tedy i vodoprávní úřad), zajistí jeho vyrozumění.

OISIZS je v případě nebezpečí z prodlení oprávněno provést varování obyvatelstva na ohroženém území. Potencionálně problematické může ovšem v tomto ohledu být formulace jako *oprávnění*, nikoliv *povinnost*. Je na zvážení, zda by v případě, kdy je zjevné, že varování obyvatelstva nesnese odkladu, nemělo být přímo povinností OISIZS provést varování obyvatelstva. Významné v tomto ohledu budou zejména prostředky, která OISIZS má k tomuto účelu k dispozici, a zda jejich přímé využití by bylo efektivnější než okamžité vyrozumění příslušného orgánu HZSK, jehož povinností je *zabezpečit* varování obyvatelstva, či přímo příslušného obecního úřadu, kterému náleží jeho *zajištění*.

Subjektem, kterému je uložena primární povinnost zabezpečit varování a vyrozumění je HZSK. Není ovšem stanoveno, za jakých podmínek je povinností HZSK k varování přistoupit. Toto se navrhuje doplnit, a to například „pro případy ohrožení lidských životů, zdraví a majetku“ či obdobně definované případy.

Obecním úřadům je pak uloženo varování zajistit. Konkrétní forma, ani situace, kdy má obecní úřad k varování přistoupit, není blíže upravena. Je tak na zvážení, zda by nebylo vhodné i tuto povinnost více specifikovat, a to alespoň na úrovni prováděcích předpisů.

Dále se navrhuje zavedení principu, že v případě pochybností je vždy nezbytné k varování přistoupit.

S ohledem na povinnosti HZSK a obecního úřadu v oblasti varování osob právní předpisy rozlišují mezi pojmy „zabezpečit“ a „zajistit“. Lze se tak domnívat, že HZSK splní své povinnosti v oblasti varování i způsobem, že *zabezpečí*, aby bylo varování *zajištěno* ze strany obecního úřadu. Rozdělení odpovědnosti za provedení varování obyvatelstva má být součástí havarijního plánu kraje, který není veřejně dostupný, když výše citovaná vyhláška č. 328/2001 Sb. pouze stanovuje, že jedno vyhotovení se ukládá jako součást krizového plánu kraje pro jednání bezpečnostní rady kraje a krizového štábu kraje, druhé vyhotovení se ukládá na operačním a informačním středisku kraje. To se jeví jako nedostatečné, když v havarijním plánu kraje má být blíže specifikováno i rozdělení odpovědnosti jiných subjektů. Rovněž nám nejsou známy důvody, proč tento dokument není veřejně dostupný. Naopak bychom to považovali za vhodné.

Příslušné právní předpisy nespecifikují lhůty, ve kterých je nezbytné varování obyvatelstva provést. I to se proto navrhuje k bližší specifikaci, a to formulací „bezodkladně“ či obdobnou.

ZIZS upravuje rovněž povinně předávané informace z místa zásahu a vedení zápisu, resp. dokumentace. Tato povinnost je významná pro účely zpětného vyhodnocení zásahu a ověření souladu se stanovenými postupy. Opět se ovšem nejedná o informace, které by podléhaly povinnému zveřejňování.

ZIZS logicky neobsahuje úpravu, která by byla speciálně nastavena pro potřeby havárií na vodách. Ta je obsažena ve VZ a jeho prováděcích předpisech.

Samotný VZ upravuje zejména posloupanost hlášení havárie na vodách. Informace, která je osoba přijímající hlášení povinná si vyžádat (tedy například příslušný pracovník vodoprávního úřadu nebo ČIŽP), jsou stanoveny ve vyhlášce MŽP č. 450/2005 Sb. Ani v této vyhlášce ovšem není výslovně zakotvena povinnost vést záznamy o přijatých hlášeních a poskytnutých informacích. Tu lze dovodit, ovšem pouze s ohledem na správce vodního toku, z vymezení povinných náležitostí plánu opatření pro případ havárie, který správce vodního toku zpracovává, a který mimo jiné obsahuje způsob vedení záznamů o hlášeních. Právní předpisy nestanovují vodoprávnímu úřadu, ČIŽP ani jiným subjektům podílejícím se na řešení havárie na vodách (vyjma správce vodního toku) povinnost vést záznamy o přijatých hlášeních a jejich obsahu. Výše uvedené se projevilo i v případě havárie na Bečvě, kdy zřejmě neexistují záznamy o tom, jaké údaje byly předány příslušným vodoprávním úřadům, ČIŽP, obcím a dalším možným dotčeným subjektům. Tím je i ztížena možnost hodnocení adekvátnosti reakce příslušného vodoprávního úřadu a dalších orgánů. Navrhuje se proto zakotvit právní úpravu, podle které by orgány, které si předávají informace o havárii na vodách, byly povinny vést záznamy o tom, jaké informace a kdy předávají jiným orgánům, a jaké informace a kdy samy přijaly.

VZ ani jeho prováděcí předpisy neobsahuje zvláštní úpravu varování obyvatelstva. Zvláštní úpravou hlášení havárie ovšem stanovuje cestu, jakou se informace o havárii na vodách dostanou k orgánům, které zajišťují varování obyvatelstva dle ZIZS. Od osoby, která havárii způsobila či zjistila, se přitom informace o havárii dostanou k HZSK jako subjektu odpovědnému za zabezpečení varování obyvatelstva hned v prvním kroku. Ve VZ, ZIZS ani jejich prováděcích právních předpisech ovšem není zakotvena povinnost informování dotčených obecních úřadů jako subjektů, jejichž povinností je varování zajistit. V rámci námi analyzovaných právních předpisů vyplývá informování obecních úřadů pouze z vymezení obsahu plánu vyrozumění jako součásti havarijního plánu kraje, který má mimo jiné obsahovat „*způsob podávání informací o mimořádné události krajskému úřadu, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, ostatním správním úřadům a **obecním úřadům obcí, jichž se dotýká vyrozumění.***“ Toto se nejeví jako dostatečné. Prostředky varování dostupné obecním úřadům přitom mohou v některých případech představovat efektivní způsob varování obyvatelstva. Navrhuje se proto doplnění ZIZS i VZ o výslovné zakotvení povinnosti informování dotčených obecních úřadů. V rámci VZ se pak dále navrhuje i doplnění povinnosti informování i dalších subjektů, jejich činnost by mohla být havárií dotčena (např. poskytovatelé pitné vody).

Dále se pro případ havárie na vodách dle § 40 VZ navrhuje stanovit povinnost správce postiženého vodního toku nebo vodního útvaru zajistit stanoveným způsobem bezodkladné informování a varování veřejnosti a tím vhodně doplnit povinnost varování ze strany obecních úřadů.

2.4. Návrhy k dalšímu prověření

2.4.1. Zákon o integrovaném záchranném systému a prováděcí předpisy

- změna *oprávnění* OISIZS provést varování obyvatelstva v případě nebezpečí z prodlení na *povinnost*;
- bližší specifikace situace, kdy je nezbytné přistoupit k varování obyvatelstva, způsobu varování a časového limitu; bližší specifikace situace, kdy je povinností obecního úřadu zajistit varování obyvatelstva;
- zavedení principu, že v případě pochybností je vždy nezbytné k varování přistoupit;
- poskytnutí vyhotovení havarijního plánu kraje i dalším subjektům a jeho povinné zveřejnění.

2.4.2. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- doplnění povinnosti subjektu, kterému byla nahlášena havárie na vodách, informovat i dotčené obecní úřady;
- povinnost orgánů při předávání informací o havárii na vodách vést záznamy o tom, jaké informace a kdy předávají jiným orgánům a jaké a kdy samy přijaly;
- povinnost správce povodí nebo vodního útvaru varovat v případě havárie na vodách obyvatelstvo.

2. Řízení prací a koordinace jednotlivých orgánů při zásahu

3.1. Situace na Bečvě

Dle informací, která máme k dispozici, panovala mezi jednotlivými orgány nejistota ohledně toho, odpovědností kterého orgánu bylo rozhodnout o opatřeních k řešení havárie na Bečvě. Vodoprávní úřady se zdráhaly udílet pokyny HZSK, jelikož se k tomu necítily zmocněny.

3.2. Shrnutí základní právní úpravy

3.2.1. Zákon o integrovaném záchranném systému

Koordinace složek při zásahu v místě havárie či jiné mimořádné události je primárně upravena v ZIZS.

3.2.1.1 Role jednotlivých subjektů

Velitel zásahu

- pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, je velitelem zásahu velitel jednotky požární ochrany nebo příslušný funkcionář hasičského záchranného sboru s právem přednostního velení;

- **velitel jednotek požární ochrany** (a tedy, není-li velitelem zásahu příslušný funkcionář hasičského záchranného sboru s právem přednostního velení, i velitel zásahu – viz definice velitele zásahu výše) **řídí záchranné a likvidační práce v místě zásahu do příchodu odpovědného orgánu** (§ 3 odst. 2 vyhlášky č. 328/2001 Sb.) - v případě havárie na vodách do příchodu příslušného vodoprávního úřadu, který pak řízení přebírá;
- **koordinování záchranných a likvidačních prací v místě nasazení** složek integrovaného záchranného systému a v prostoru předpokládaných účinků mimořádné události;
- organizuje záchranné a likvidační práce s ohledem na zásady koordinace složek a po konzultaci s vedoucími složek **stanoví celkový postup provedení záchranných a likvidačních prací**;
- složky integrovaného záchranného systému jsou povinny se při zásahu řídit příkazy velitele zásahu, popřípadě pokyny starosty ORP, hejtmána kraje, v Praze primátora hlavního města Prahy nebo Ministerstva vnitra, pokud provádějí koordinaci záchranných a likvidačních prací (viz níže);
- **organizuje spojení mezi místem zásahu a územně příslušným operačním a informačním střediskem** při předávání informací;
- **organizuje součinnost složek** s ostatními právníky a fyzickými osobami poskytujícími osobní a věcnou pomoc, se správními úřady, s orgány obcí a jejich organizačními složkami

Operační a informační středisko integrovaného záchranného systému

- je dle § 5 odst. 2 ZIZS povinno
  - zprostředkovávat organizaci plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu;
  - plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce;

Generální ředitelství hasičského záchranného sboru (při plnění úkolů Ministerstva vnitra)

- zabezpečuje ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací, jestliže
  - mimořádná událost přesahuje státní hranice České republiky a je nutná koordinace záchranných a likvidačních prací nad rámec příhraničních styků, nebo
  - mimořádná událost **přesahuje území kraje a velitel zásahu (§ 19) vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu**;
  - o tuto koordinaci **požádá velitel zásahu, starosta ORP nebo hejtman**.
- při ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací mimo jiné
  - zabezpečuje opatření ve prospěch záchranných a likvidačních prací z úrovně ministerstva, ostatních ministerstev a jiných ústředních správních úřadů,

- analyzuje a hodnotí situaci v postiženém území s využitím podkladů poskytovaných ostatními správními úřady a zpracovává návrhy na opatření,
- eviduje a sleduje účinnost nasazení sil a prostředků,
- organizuje ochranu obyvatelstva postiženého území,
- dokumentuje činnost a postup při provádění záchranných a likvidačních prací,
- udržuje a koordinuje spojení s příslušnými krizovými štáby krajů a obcí prostřednictvím operačních a informačních středisek.

Orgány kraje

- zajišťují přípravu na mimořádné události, **provádění záchranných a likvidačních prací** a ochranu obyvatelstva; úkoly orgánů kraje plní hasičský záchranný sbor kraje zřízený podle zvláštního zákona.

Hasičský záchranný sbor kraje

- **koordinuje záchranné a likvidační práce** a plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra (při plnění úkolů orgánů kraje);
- **organizuje zjišťování a označování nebezpečných oblastí**, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření (při plnění úkolů orgánů kraje);
- plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací stanovené Ministerstvem vnitra (při plnění úkolů obecního úřadu ORP);
- organizuje součinnost mezi obecním úřadem ORP a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi (při plnění úkolů obecního úřadu ORP).

Hejtman

- **koordinuje** záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území kraje, **pokud přesahuje území jednoho správního obvodu ORP a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo jej o to požádal anebo jej o koordinaci požádal starosta ORP**, vychází přitom z havarijních plánů a spolupracuje s hasičským záchranným sborem kraje;
- pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může hejtman použít krizový štáb kraje zřízený podle zvláštního právního předpisu.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- zajišťuje připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, **provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva**; úkoly plní hasičský záchranný sbor kraje.

Starosta obce s rozšířenou působností

- koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu obecního úřadu ORP, **pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal**, vychází přitom z havarijního plánu kraje nebo z vnějších havarijních plánů a spolupracuje s hasičským záchranným sborem kraje
- pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může starosta ORP použít krizový štáb své obce.

3.2.1.2. Forma koordinace

Dle § 2 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, je koordinace složek při společném zásahu prováděna:

- **velitelem zásahu** v místě nasazení složek a v prostoru předpokládaných účinků mimořádné události na **taktické úrovni**,
- **OISIZS** na **operační úrovni**, nebo
- starostou ORP, hejtmanem kraje a v Praze primátorem hlavního města Prahy nebo Ministerstvem vnitra a ostatními správními úřady v případech stanovených zákonem na **strategické úrovni**
  - Koordinace složek na strategické úrovni se provádí za účelem
    - zapojení sil a prostředků v působnosti ministerstva, ostatních ministerstev, jiných správních úřadů, hejtmanů a starostů ORP v souladu s potřebami záchranných a likvidačních prací, jakož i ochrany obyvatelstva podle ústředního poplachového plánu a poplachového plánu kraje v souladu s vnějšími havarijními plány a havarijním plánem kraje, popřípadě s využitím zahraniční pomoci;
    - stanovení priorit záchranných a likvidačních prací při rozsáhlých mimořádných událostech, zejména mezi různými místy zásahu;
    - zabezpečení materiálních a finančních podmínek pro činnost složek při provádění záchranných a likvidačních prací, a
    - zajištění návaznosti záchranných a likvidačních prací s opatřeními pro krizové stavy.

Dle § 4 odst. 6 ZIZS jsou složky integrovaného záchranného systému povinny se při zásahu řídit příkazy velitele zásahu, popřípadě pokyny starosty ORP, hejtmana kraje, v Praze primátora hlavního města Prahy nebo Ministerstva vnitra, pokud provádějí koordinaci záchranných a likvidačních prací.

3.2.2. Vodní zákon

Dle § 41 odst. 1 VZ je činění bezprostředních opatření k odstraňování příčin a následků havárie primárně povinností původce havárie. Původce havárie se přitom řídí havarijním plánem,¹ popřípadě **pokyny** vodoprávního úřadu a ČIŽP. Za tímto účelem

---

¹ Podle §39 odst. 2 písm. a) VZ v případech, kdy uživatel závadných látek zachází s těmito látkami ve větším rozsahu nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro povrchové nebo podzemní vody, má uživatel závadných látek

VZ upravuje cestu, jakou se informace o havárii dostane k vodoprávnímu úřadu a ČIŽP (viz část 2). Původce havárie je při provádění opatření při odstraňování příčin a následků havárie povinen spolupracovat s orgány uvedenými v § 41 odst. 3 VZ (Hasičský záchranný sbor České republiky, Policie České republiky, správce povodí, příslušný vodoprávní úřad, ČIŽP).

Dle § 41 odst. 3 VZ **řízení prací** při zneškodňování havárií přísluší vodoprávnímu úřadu, který o havárii neprodleně informuje správce povodí.

Dle § 47 odst. 2 písm. g) je **správce vodního toku** (správce povodí) **povinen spolupracovat** při zneškodňování havárií na vodních tocích. Dle § 6 odst. 8 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb., správce vodního toku zpracovává plán opatření pro případ havárie obsahující mimo jiné popis postupu po vzniku havárie (v členění na bezprostřední odstraňování příčin havárie, hlášení havárie, zneškodňování havárie, odstraňování následků havárie, vedení dokumentace o postupech použitých při zneškodňování a odstraňování následků havárie), personální zajištění činností podle havarijního plánu včetně telefonického spojení na tyto osoby, schéma řízení při bezprostředním odstraňování příčin havárie, a to i pro doby omezené činnosti uživatele závadných látek, zejména mimo pracovní dobu nebo v období dovolených, organizaci havarijní služby správce vodního toku, seznam míst s uloženými prostředky pro zneškodňování havárie, aj.

Další povinnosti správce vodního toku při zneškodňování havárie na vodních tocích jsou stanoveny v § 10 vyhlášky ministerstva zemědělství č. 178/2012 Sb. Zahrnují mimo jiné povinnost si pro spolupráci se subjekty působícími při zneškodňování havárie na vodních tocích vytvářet organizační, věcné a personální podmínky, povinnost zřídit funkci havarijního technika, který koordinuje postup správce vodního toku při spolupráci na zneškodňování havárie, a zajistit jeho potřebnou dosažitelnost i mimo obvyklou pracovní dobu, zajistit spolupráci při zneškodňování havárií zřízením havarijní čety, popřípadě též uzavřením smlouvy se třetí osobou, a zajistit potřebnou dosažitelnost jejich pracovníků i mimo obvyklou pracovní dobu.

Dle § 10 odst. 5 vyhlášky ministerstva zemědělství č. 178/2012 Sb. provádí správce vodního toku pro potřeby zneškodňování havárií na vodních tocích technická opatření podle plánu opatření, popřípadě ve spolupráci s hasičským záchranným sborem nebo též s dalšími správci vodních toků v povodí, pokud hrozí nebezpečí z prodlení a pokud správce vodního toku havárii sám zjistí nebo je mu ohlášena podle § 41 odst. 2 vodního zákona, zejména v případě, že **původce havárie nebyl dosud zjištěn**, a to do doby, než bude původce havárie znám, nebo hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových a podzemních vod.

Pojmy bezprostřední odstraňování příčin havárie a zneškodňování havárie jsou definovány v § 9 a 10 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb. Opatření, která vedou k bezprostřednímu odstranění příčin havárie a k zamezení šíření závadných látek do horninového prostředí a povrchových nebo podzemních vod, spočívají dle vyhlášky zejména v uzavření a zajištění uzavíracích ventilů, zaslepení havarovaných potrubí, opravě nádrží, odčerpání zbytků závadných látek z porušených obalů, cisteren, skladovacích a přepravních nádrží nebo z přeložení zbytků závadných látek z

---

povinnost vypracovat plán opatření pro případy havárie - havarijní plán - a předložit jej ke schválení příslušnému vodoprávnímu úřadu; může-li havárie ovlivnit vodní tok, projedná jej uživatel závadných látek před předložením ke schválení s příslušným správcem vodního toku, kterému také předá jedno jeho vyhotovení. Další úprava havarijního plánu je obsažena ve vyhlášce MŽP č. 450/2005 Sb., podle které se schválený havarijní plán uloží tak, aby byl dostupný v případě havárie.

dopravních prostředků a kontejnerů, je-li to technicky možné; dále se jedná o opatření k zamezení výbuchu, požáru a zamoření závadnými látkami (§ 9 citované vyhlášky).

Zneškodněním havárie se rozumí zásah směřující k odstranění závadných látek z nenasycované a nasycované zóny, zemin a z povrchových a podzemních vod za účelem dosažení jakosti vody na úroveň obvyklou před havárií nebo na úroveň stanovenou vodoprávním úřadem, popřípadě ČIŽP v rámci řízení prací při zneškodňování havárie. Opatřeními ke zneškodňování havárie jsou především ohrázení a odstranění závadných látek ze zemského povrchu (horninového prostředí a zpevněných ploch), utěsnění a zaslepení kanalizačních výpustí, zaslepení (uzavření) kanalizací, použití zvláštních zachytných systémů, odtěžení kontaminované zeminy, bezpečné uskladnění odpadů vzniklých zneškodňováním havárie a vyčištění kanalizací, zachycení plovoucích, především ropných látek pomocí norných stěn a sorpčních prostředků z povrchových vod, odstranění znečištěných sedimentů z koryt vodních toků, sanační čerpání a jiné metody u vod podzemních. Vyhláška dále stanovuje postupy zneškodňování havárie, které se použijí pouze podle pokynů vodoprávního úřadu, udělených jím v rámci řízení prací při zneškodňování havárie (např. nadlepšováním průtoků ve vodních tocích, dávkováním chemických činidel a provzdušňováním).

Postup zneškodňování havárie a jejích následků a konečné výsledky zneškodňovacích prací se pro ověření účinnosti a úplnosti zásahu sledují účelovým monitoringem jakosti povrchových a podzemních vod nebo horninového prostředí v dotčeném území po celou dobu prací. Podrobnosti tohoto monitoringu určí podle potřeby vodoprávní úřad v rámci řízení prací při zneškodňování havárie.

3.3. Zhodnocení právní úpravy

Činění bezprostředních opatření k odstraňování příčin a následků havárie je primárně povinností původce havárie, který se přitom řídí havarijním plánem, popřípadě **pokyny** vodoprávního úřadu a ČIŽP. Vztah mezi vodoprávním úřadem a ČIŽP, které jsou oba příslušné k udělení pokynů původci havárie, není blíže stanoven. Lze předpokládat, že pokyny bude udílet ten orgán, který bude dříve schopen vyhodnotit situaci a stanovit vhodný postup. V případě rozporu pokynů jednotlivých orgánů pak lze předpokládat, že převáží pokyn tohoto orgánu, kterému náleží řízení prací, tedy vodoprávního úřadu. Vzájemný vztah vodoprávního úřadu a ČIŽP by nicméně bylo vhodné blíže upravit.

Ustanovení § 41 VZ (na rozdíl od § 42 upravujícího přijímání opatření k nápravě k odstranění následků havárie, tedy nikoliv již bezprostřední opatření) výslovně neřeší případy, kdy původce havárie není znám. Otázka je částečně řešena v § 10 odst. 5 vyhlášky ministerstva zemědělství č. 178/2012 Sb., který ukládá správci vodního toku provádět technická opatření podle plánu opatření, pokud hrozí nebezpečí z prodlení a pokud správce vodního toku havárii sám zjistí nebo je mu ohlášena podle § 41 odst. 2 vodního zákona, zejména v případě, že původce havárie nebyl dosud zjištěn, a to do doby, než bude původce havárie znám, nebo hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových a podzemních vod. Opatření přitom může provádět ve spolupráci s hasičským záchranným sborem nebo dalšími správci vodních toků v povodí. Zakotvení povinnosti správce vodního toku provádět v situaci, kdy není znám původce havárie, technická opatření až v prováděcím právním předpisu se nejeví jako vhodné. Potíže může činit i omezení této povinnosti pouze na *technická opatření*. Navrhuje se proto vymezení osoby, která je povinna v případě havárie, jejíž původce není znám, přijímat veškerá potřebná opatření, přímo v § 41 VZ.

Řízení prací při zneškodňování havárií přísluší dle § 41 odst. 3 vodoprávnímu úřadu. Do doby jeho příchodu na místo zásahu *řídí* dle § 3 odst. 2 vyhlášky č. 328/2001 Sb. záchranné a likvidační práce v místě zásahu velitel jednotek požární ochrany.

Samotná koordinace a zajištění záchranných a likvidačních prací je pak upravena v ZIZS. V ZIZS ovšem není stanovena výslovná povinnost příslušných orgánů zajišťujících koordinaci a provádění prací dle ZIZS řídit se pokyny odpovědného orgánu, kterému náleží řízení záchranných a likvidačních prací dle zvláštního právního předpisu (v případě havárie na vodách VZ - vodoprávní úřad), ač takovou povinnost lze předjímat. Navrhuje se proto výslovná úprava.

Zajištění provádění záchranných a likvidačních prací náleží dle ZIZS orgánům kraje a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. ZIZS nestanovuje, kdy zajištění provádění prací přísluší kterému z těchto orgánů. Rovněž není jasně vymezen vztah těchto orgánů a vodoprávního úřadu, který je rovněž orgánem kraje či ORP. Úkoly nicméně v obou případech plní HZSK

HZSK rovněž pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací provádí **koordinaci** záchranných a likvidačních prací, a to **na strategické úrovni**.

Na **taktické úrovni** v místě nasazení složek a v prostoru předpokládaných účinků mimořádné události je **koordinace** složek prováděna velitelem zásahu. Na **operační úrovni je koordinace** prováděna OISIZS.

Starosta ORP koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu daného obecního úřadu ORP, pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal. Hejtman koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území daného kraje, pokud přesahuje území jednoho správního obvodu ORP a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo jej o to požádal anebo jej o koordinaci požádal starosta ORP. Ač to ze samotných ustanovení dle ZIZS přímo nevyplývá, z ustanovení § 2 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. lze dovodit, že se bude jednat o koordinaci na strategické úrovni, která jinak náleží HZSK při plnění úkolů orgánů kraje/obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Lze tedy shrnout, že došlo-li k události na území jednoho kraje, koordinuje práce na strategické úrovni primárně HZSK. Starosta ORP nebo hejtman pouze za stanovených podmínek, pokud jsou o to příslušnými osobami požádání, hejtman rovněž v případě vyhlášení nejvyššího stupně poplachu. Jedná se nicméně o mimořádně složitou právní konstrukci, což se v případě havárií na vodách (jakož i jiných havárií) vyžadujících rychlou reakci na straně příslušných orgánů nejeví jako žádoucí. S ohledem na starostu ORP rovněž není zřejmé, zda může požádat hejtmana o koordinaci záchranných a likvidačních prací vždy, nebo pouze v situaci, kdy byl sám předtím požádán o koordinaci velitelem zásahu. Překvapivá je i konstrukce, kdy o převzetí koordinace na strategické úrovni žádá orgán vykonávající koordinaci na taktické úrovni – velitel zásahu.

Generální ředitelství hasičského záchranného sboru zabezpečuje (v situaci, kdy mimořádná událost nepřesahuje hranice státu) ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací pokud (1) mimořádná událost přesahuje území kraje a velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo (2) o koordinaci požádá velitel zásahu, starosta ORP nebo hejtman. Generální ředitelství hasičského záchranného sboru tak nepřebírá koordinaci automaticky v situaci, kdy mimořádná událost přesahuje hranice kraje. Musí být zároveň vyhlášen nejvyšší stupeň poplachu, nebo o to musí příslušná osoba požádat. Toto zřejmě v posuzovaném případě mohlo vést k situaci, kdy HZSK jednotlivých krajů neměly totožné informace a prováděly záchranné práce jiné povahy.

Navrhuje se proto zvážit podrobnější úpravu koordinace jednotlivých složek v případě, že mimořádná událost přesahuje hranice krajů, a to buď automatickou koordinací ze strany generálního ředitelství (předpokladem by samozřejmě byla povinnost náležitého informování tohoto úřadu), nebo alespoň zakotvením povinností vzájemné koordinace a informování v případě operace vícero HZSK.

Příslušné právní předpisy operují se třemi pojmy, a to řízení prací,² zajištění provádění prací a koordinace prací. Ačkoliv obsah těchto jednotlivých pojmů lze dovodit z celkové systematiky daných právních předpisů, považovali bychom za vhodné k vyloučení pochybností tyto pojmy přesně definovat.

Jelikož v případě havárií na vodách existuje předpoklad, že řádné vyhodnocení povahy a závažnosti havárie a následné určení odpovídajících záchranných a likvidačních prací vyžaduje vysokou míru odbornosti, jak se ostatně ukázalo i v případě havárie na Bečvě, navrhuje se zajistit trvalou službu dostupnou pro veškeré subjekty podílející se na řešení havárie na vodách, na kterou by se mohly v případě havárie zejména telefonicky obrátit a získat odborné doporučení vhodného postupu na základě doposud zjištěných informací. Navrhuje se zvážit zřízení trvalé služby u správce povodí a rozšířit tak stávající povinnost zajištění dostupnosti havarijního technika dle § 6 odst. 10 vyhlášky č. 178/2012 Sb.

Obdobně jako v případě ochrany před povodněmi (viz úprava povodňové knihy dle § 77 odst. 4 VZ) se rovněž navrhuje vedení záznamu o přijatých a provedených opatřeních na místě zásahu.

3.4. Návrhy k dalšímu prověření

3.4.1. Zákon o integrovaném záchranném systému a prováděcí předpisy

- výslovné zakotvení povinnosti orgánů zajišťujících koordinaci a provádění záchranných a likvidačních prací řídit se pokyny odpovědného orgánu, který práce řídí dle zvláštního právní předpisu;
- vymezení, kdy zajištění záchranných a likvidačních prací náleží orgánům kraje a kdy úřadu ORP; vyjasnění vztahu těchto orgánů s vodoprávním úřadem, který je rovněž orgánem kraje či ORP;
- zjednodušení a precizace působnosti jednotlivých orgánů při koordinaci na strategické úrovni;
- vyjasnění, zda je starosta ORP oprávněn požádat hejtmana o koordinaci záchranných a likvidačních prací vždy, nebo pouze v situaci, kdy byl sám požádán o koordinaci ze strany velitele zásahu;
- podrobnější úprava koordinace jednotlivých složek v případě, že mimořádná událost přesahuje hranice krajů, a to buď automatickou koordinací ze strany generálního ředitelství, včetně úpravy jeho náležitého informování, nebo zakotvením povinností vzájemné koordinace a informování v případě operace vícero HZSK;
- definice pojmů řízení, zajištění provádění a koordinace prací.

---

² Např. z § 10 odst. 4 a 5 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb. lze dovodit, že řízení v sobě zahrnuje udělení pokynů a určování postupů.

3.4.2. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- úprava vzájemného vztahu vodoprávního úřadu a ČIŽP při udílení pokynů původci havárie;
- doplnění základní úpravy pro případy, kdy není znám původce havárie, přímo do § 41 VZ a vymezení osoby odpovědné za přijímání nezbytných opatření (zřejmě správce vodního toku) přímo ve VZ;
- zřízení trvalé služby pro odbornou konzultaci vhodného postupu u správce povodí, případně u příslušného ministerstva;
- povinnost příslušných orgánů vedení záznamu o přijatých a provedených opatřeních na místě zásahu.

3. Posouzení povahy a závažnosti havárie a volba opatření

4.1. Situace na Bečvě

Dle dostupných informací probíhal odběr vzorků při řešení havárie na Bečvě různými subjekty nekoordinovaně a různými postupy. Opět přitom panovaly nejasnosti ohledně orgánu odpovědného za řádný odběr vzorků.

4.2. Shrnutí základní právní úpravy

Námi analyzované právní předpisy nestanovují konkrétní postupy pro odběr vzorků. Níže proto uvádíme ustanovení, které jsou dané oblasti nejbližší.

Dle § 1 odst. 2 vyhlášky Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, koordinace složek spočívá, mimo jiné, v zajišťování **vyhodnocení druhu a rozsahu mimořádné události** a jí vyvolaných ohrožení **za využití výsledků souběžně organizovaného průzkumu**.

Dle ZIZS organizaci zjišťování a označování nebezpečných oblastí, provádění dekontaminace a dalších ochranných opatření provádí HZSK (při plnění úkolů orgánů kraje).

Speciální úprava průzkumu a odběru vzorků v případě havárií na vodách není v rámci námi analyzovaných předpisů obsažena. MŽP vydalo metodický pokyn pro průzkum kontaminovaného území (Věstník MŽP, č. 9, září 2005), který stanovuje podrobné požadavky na odběr vzorků, včetně odběru vzorků z povrchových vod. Vychází přitom z ČSN ISO 5667-6 (Odběr vzorků, část 6: Pokyny pro odběr vzorků z řek a potoků). V daném metodickém pokynu jsou nicméně řešeny konkrétní postupy z technického hlediska, nikoliv rozložení odpovědnosti za řádný odběr vzorků.

4.3. Zhodnocení právní úpravy

V případě havárie na vodách představuje významnou součást průzkumu odběr vzorků z místa havárie (odběr vody, ryb, planktonu, fotocenózy).

ZIZS, VZ ani analyzované prováděcí předpisy nestanovují konkrétní požadavky na průzkum, ani který orgán je za provádění průzkumu odpovědný.

Jelikož je řádný průzkum a vyhodnocení jeho výsledků předpokladem správného výběru vhodného způsobu provádění záchranných a likvidačních prací, lze předpokládat, že stanovení konkrétního postupu průzkumu bude primárně povinností orgánu, kterému náleží řízení záchranných a likvidačních prací, tzn. vodoprávního úřadu, a do doby jeho příjezdu velitele jednotek požární ochrany. Koordinace provedení pak bude náležet subjektu odpovědnému za koordinaci (viz výše). Tomu odpovídá i svěřením organizace zjišťování nebezpečných oblastí HZSK. Považovali bychom nicméně za vhodné tuto otázku výslovně zakotvit v příslušných právních předpisech.

Co se týče požadavků na samotný průzkum, nabízí se otázka, zda by nebylo možné stanovit základní požadavky na průzkum v případě havárie na vodách, včetně časových limitů a subjektů příslušných k jeho provedení, v příslušných právních předpisech. Za tímto účelem se navrhuje základní povinnost průzkumu a odběru vzorků zakotvit přímo do VZ, podrobnější úpravu do prováděcího právního předpisu.

4.4. Návrhy k dalšímu prověření

4.4.1. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- výslovná úprava orgánu odpovědného za provedení řádného průzkumu a odběru vzorků;
- zakotvení povinnosti provést průzkum a odběr vzorků přímo do VZ, podrobnější úpravy pak v rámci prováděcího právního předpisu;
- stanovit povinnost materiálního zabezpečení pro odběry a analýzy vzorků.

4. Ukládání opatření k nápravě

5.1. Situace na Bečvě

Vzhledem ke skutečnosti, že do dnešního dne není znám původce havárie, nebylo možné mu uložit provedení nápravných opatření. Nemáme informace o tom, že by byla uložena jinému subjektu.

Dle dostupných informací byli rybáři vyzváni k úklidu uhynulých ryb.

5.2. Shrnutí základní právní úpravy

Dle § 42 odst. 1 VZ k odstranění následků nedovoleného vypouštění odpadních vod, nedovoleného nakládání se závadnými látkami nebo havárií uloží **vodoprávní úřad nebo Česká inspekce životního prostředí** tomu, kdo porušil povinnost k ochraně povrchových nebo podzemních vod nebo původci havárie, povinnost provést opatření k nápravě závadného stavu. Pokud ten, komu byla uložena opatření, je neplní a hrozí

nebezpečí z prodlení, zabezpečí opatření k nápravě vodoprávní úřad nebo ČIŽP na jeho náklady.

Dle § 42 odst. 4 VZ nelze-li opatření k nápravě uložit podle odstavců 1 (až 3) a hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových nebo podzemních vod, zabezpečí nezbytná opatření k nápravě příslušný vodoprávní úřad z vlastního podnětu nebo z podnětu ČIŽP. Může k tomuto účelu uložit provedení opatření k nápravě právnické osobě nebo fyzické osobě podnikající podle zvláštních právních předpisů, která je k provedení opatření k nápravě odborně a technicky způsobilá. Účastníkem řízení o uložení opatření je jen tato osoba; odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek.

Odstraňování následků havárie je definováno v § 11 vyhlášky MŽP č. 450/2005 Sb. Rozumí se jím především odstranění zachycených závadných látek, zemin, případně jiných hmot jimi kontaminovaných, včetně použitých sorpčních prostředků, obalů, pomocných nástrojů a zařízení, zachycení a následné odstranění uhynulých ryb, případně jiných vodních živočichů, odstranění následků provedených opatření na pracovních plochách, budovách a zařízeních.

Odstranění uhynulých ryb, případně jiných živočichů se provádí podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů - veterinární zákon).

Podkladem pro ukončení prací na odstraňování následků havárie jsou poznatky a výsledky šetření vodoprávního úřadu, ČIŽP, správce vodního toku, jde-li o havárii na vodním toku nebo v jeho blízkosti, dále subjektů spolupracujících při havarijních a likvidačních pracích a další zjištění původce havárie. Potřebné údaje vyžaduje ČIŽP a Hasičský záchranný sbor České republiky podle § 41 odst. 6 vodního zákona od osob, které se zúčastnily zneškodňování havárie.

MŽP vydalo v roce 2013 metodický pokyn odboru ekologických škod MŽP – Analýza rizik kontaminovaného území. Dle tohoto pokynu se analýzu rizik doporučuje zpracovat v případech, kdy existuje podezření na existenci závažného ohrožení nebo znečištění povrchových nebo podzemních vod (závadný stav podle § 42 vodního zákona) nebo na další negativní dopady kontaminace na lidské zdraví či jednotlivé složky životního prostředí, nebo kdy se jedná o předcházení ekologické újmy nebo o její nápravu, avšak nelze vydat rozhodnutí o nápravných opatřeních na základě jednoznačně prokázaného porušení legislativních norem. Metodický pokyn obsahuje podrobné požadavky na analýzu rizik.

5.3. Zhodnocení právní úpravy

Opatření k nápravě se primárně ukládá původci havárie. Zákon ovšem nevymezuje, ve kterých případech opatření k nápravě ukládá původci havárie vodoprávní úřad, a ve kterých ČIŽP. Nejistota ohledně příslušného úřadu se nejeví jako žádoucí.

V případě, že opatření k nápravě nelze původci uložit, zabezpečí nezbytná opatření k nápravě příslušný vodoprávní úřad, přičemž jejich provedení může uložit i jiné osobě, která je k provedení opatření k nápravě odborně a technicky způsobilá. O uložení provedení nápravných opatření je vedeno správní řízení. Je nicméně otázkou, zda toto nastavení umožňuje dostatečně rychle adresovat potřebu bezodkladného provedení nápravných opatření a zda je uložení opatření v rámci správního řízení skutečně nezbytné.

5.4. Návrhy k dalšímu prověření

5.4.1. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- navrhuje se jasné vymezení orgánu příslušného k ukládání opatření k nápravě původci havárie nebo pravidel, kdy je tímto orgánem vodoprávní úřad a kdy ČIŽP;
- navrhuje se zvážit možnost operativnějšího ukládání provedení nápravných opatření třetí osobě, než pouze ve správním řízení.

5. Stanovení příslušného vodoprávního úřadu

6.1. Situace na Bečvě

V případě havárie na Bečvě panovala po dlouho dobu nejistota ohledně příslušného vodoprávního úřadu. To se odrazilo i na rychlosti řešení situace, když je to právně vodoprávní úřad, kterému náleží řízení prací při zneškodňování havárií.

6.2. Shrnutí základní právní úpravy

Dle § 41 odst. 3 VZ řízení prací při zneškodňování havárií přísluší vodoprávnímu úřadu. Nápravná opatření ukládá původci havárie dle § 42 VZ vodoprávní úřad nebo ČIŽP. Nelze-li nápravná opatření uložit původci havárie, zabezpečí nezbytná opatření k nápravě příslušný vodoprávní úřad, přičemž jejich provedení může uložit i jiné osobě, která je k provedení opatření k nápravě odborně a technicky způsobilá.

Dle § 106 odst. 1 VZ působnost, která přísluší vodoprávním úřadům, vykonávají obecní úřady ORP, pokud ji zákon nesvěřuje jiným orgánům.

Dle ustanovení § 107 odst. 1 písm. d) VZ patří do působnosti krajů činit za mimořádné situace, zejména při nedostatku vody **a při haváriích**, opatření, a to v případech **přesahujících území správního obvodu ORP nebo možnosti obecního úřadu ORP**.

Dle § 108 odst. 3 ministerstvo životního prostředí vykonává působnost **ústředního vodoprávního úřadu** ve věcech zneškodňování havárií (§ 41) a odstraňování jejich škodlivých následků (§ 42).

6.3. Zhodnocení právní úpravy

Havárie na Bečvě ukázala, že z důvodu případného nedostatku informací v době zjištění havárie může být v praxi velice obtížné posoudit všechny relevantní skutečnosti (rozsah postižené oblasti, místo zdroje a místo působení) a v návaznosti na to dostatečně rychle určit příslušný vodoprávní úřad. Může se tak stát, že přijetí nezbytných opatření se zdrží v důsledku těžkostí při stanovování příslušného vodoprávního úřadu. Nelze vyloučit ani změnu podmínek, kdy se závadné látky rozšíří na území dalších ORP, případně krajů, v průběhu času v důsledku plynutí řeky a změní se tak i podmínky pro určení příslušného vodoprávního úřadu. Dále je nezbytné zvážit i náročnost agendy řešení havárií pro ORP. Z tohoto důvodu se aktuální mechanismus určení vodoprávního úřadu nejeví jako vhodný a navrhuje se zvážit změnu právní úpravy ve smyslu, že by příslušným úřadem pro řešení havárií byl od počátku krajský

úřad. Krajský úřad by přitom mohl v případě menších havárií nepřesahujících hranice ORP po získání dostatečného množství informací o povaze a rozsahu havárie a jejím předpokládaném vývoji pověřit dalším řízením prací příslušný ORP. Povinnost spolupráce ORP by nicméně byla dána od počátku a po celou dobu řešení havárie. Nápravná opatření by pak ukládal úřad, který řídil práce v průběhu havárie. Případně by i v tomto ohledu mohl krajský úřad pověřit příslušný ORP.

Alternativou může být povinnost vodoprávních úřadů na úrovni ORP v případě zjištění havárie na jejich území činit opatření do doby, než jim bude ze strany krajského úřadu potvrzeno, že věc náleží do působnosti krajského úřadu a krajský úřad proto řízení prací přebírá. I v tomto případě by po převzetí krajským úřadem měl vodoprávní úřad na úrovni ORP zůstat činný a poskytovat krajskému úřadu součinnost (srovnej § 77 odst. 8 vodního zákona – převzetí řízení krajským úřadem v rámci ochrany před povodněmi).

Bez ohledu na to, zda bude výše uvedený návrh přijat, je dále nezbytné upozornit i na nedostatky stávající právní úpravy určování příslušného vodoprávního úřadu. Příslušná ustanovení totiž vznášejí hned několik otázek, které mohou v praxi při určování příslušného úřadu činit potíže.

Na prvním místě se jedná o vymezení, kdy havárie přesahuje území správního obvodu ORP. Lze předpokládat, že se bude jednat o případy, kdy se místo působení havárie nachází na území více ORP. Dle našeho názoru se pak jedná i o případy, kdy se zdroj znečištění a místo působení nachází na území různých ORP (např. kanál z provozu nacházející se na území jednoho ORP ústící do řeky v jiném ORP, kde teprve působí havárii). Považovali bychom nicméně za vhodné toto v zákoně jasně zakotvit (a obdobně i pro případ přesahu na území více krajů).

Těžkosti při výkladu mohou rovněž působit rozdílné formulace kompetencí vodoprávního úřadu dle § 41 (řízení prací) a § 42 (ukládání opatření) a působnosti krajského úřadu dle § 107 odst. 1 písm. d) VZ (činit opatření). Ačkoliv dle našeho názoru lze dovodit, že v případě havárie přesahující hranice ORP bylo úmyslem zákonodárce stanovit jako orgán příslušný k řízení prací i ukládání opatření krajský úřad, považovali bychom za vhodné toto v rámci § 107 odst. 1 písm. d) VZ náležitě precizovat užitím přesných termínů.

Právní úprava neřeší případy, kdy havárie zasahuje území více krajů. Ministerstvo životního prostředí vykonává ve věcech zneškodňování havárií a odstraňování jejich škodlivých následků působnost ústředního vodoprávního úřadu. Zákon ovšem nestanovuje, že by ministerstvo bylo vodoprávním úřadem pro případ havárií přesahujících hranice více krajů. Na druhou stranu je otázkou, zda by taková úprava byla vhodná. Setrváme-li i v případě havárie zasahující území více krajů u ponechání působnosti na úrovni krajů, považovali bychom nicméně za vhodné zakotvit alespoň povinnost koordinace, informování a spolupráce příslušných vodoprávních úřadů na úrovni krajů, případně i pravidel pro stanovení příslušného krajského úřadu v situaci, kdy havárie přesahuje na území jiného kraje.

6.4. Návrhy k dalšímu prověření

6.4.1. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- určení krajského úřadu jako úřadu příslušného k řešení havárií s možností následného pověření ORP v případě menších havárií nepřesahujících hranice území ORP, kde jsou možnosti ORP dostatečné;

- jasné vymezení případů, kdy se má za to, že havárie zasahuje území více ORP, případně krajů;
- precizace § 107 odst. 1 písm. d) VZ způsobem, aby odpovídal příslušným ustanovením dle VZ;
- zakotvení povinnosti koordinace, informování a spolupráce příslušných krajských vodoprávních úřadů v situaci, kdy se místo havárie nachází na území více krajů, případně stanovení pravidel pro stanovení příslušného krajského úřadu.

6. Náklady nápravných opatření vynaložené třetími subjekty

7.1. Situace na Bečvě

Nemáme informace o tom, že by některému subjektu bylo výslovně uloženo provést nápravná opatření. Rybářům nicméně bylo neformálně uloženo odklidit uhynulé ryby, resp. sděleno, že se jedná o „jejich záležitost“. Likvidace uhynulých ryb je přitom příslušnými právními předpisy výslovně řazena mezi činnosti spadající pod odstraňování následků havárie. Mylná je i domněnka, že by rybáři k tomuto bylo povinovány z důvodu jejich vlastnického práva k uhynulým rybám. Rybáři totiž nabývají vlastnického práva k rybě až jejím odlovením. Rybáři naopak nejsou vlastníky uhynulých ryb. Náklady vynaložené rybáři na odklizení uhynulých ryb jim nebyly nikým nahrazeny.

7.2. Shrnutí základní právní úpravy

Dle § 42 odst. 1 VZ k odstranění následků havárie uloží vodoprávní úřad nebo ČIŽP původci havárie povinnost provést opatření k nápravě závadného stavu. Náklady na provedení opatření k nápravě nese ten, jemuž bylo opatření k nápravě uloženo. Pokud ten, komu byla uložena opatření, je neplní a hrozí nebezpečí z prodlení, zabezpečí opatření k nápravě vodoprávní úřad nebo ČIŽP na jeho náklady.

Dle § 42 odst. 4 VZ nelze-li opatření k nápravě uložit podle odstavců 1 (až 3) a hrozí-li závažné ohrožení nebo znečištění povrchových nebo podzemních vod, zabezpečí nezbytná opatření k nápravě příslušný vodoprávní úřad z vlastního podnětu nebo z podnětu ČIŽP. Může k tomuto účelu uložit provedení opatření k nápravě právnické osobě nebo fyzické osobě podnikající podle zvláštních právních předpisů, která je k provedení opatření k nápravě odborně a technicky způsobilá. Účastníkem řízení o uložení opatření je jen tato osoba; odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek. K tomuto účelu zřizuje kraj v rámci svého rozpočtu zvláštní účet ročně doplňovaný do výše 10 000 000 Kč.

Zastupitelstvo Olomouckého kraje přijalo směrnici č. 2/2015 pro poskytování finančních prostředků ze zvláštního účtu Olomouckého kraje k odstraňování následků havárií s dopadem na jakost podzemních a povrchových vod, která řeší financování opatření k nápravě havárií, u kterých neexistuje nebo není znám původce. Podle čl. 4 odst. 2 a 3 této směrnice žádost o poskytnutí dotace na úhradu nákladů dle této směrnice předloží obec s rozšířenou působností, v jejímž správním území k havárii nebo dlouhodobé havárii došlo a jejíž vodoprávní úřad uložil provedení opatření k nápravě závadného stavu (dále jen žadatel), Olomouckému kraji. Informaci o zahájení řízení o

uložení provedení nápravných opatření dle § 42 odst. 4 vodního zákona, při předpokladu financování dle této směrnice, zašle vodoprávní úřad, který řízení vede, Olomouckému kraji do 5 pracovních dnů ode dne zahájení řízení. Žádost o poskytnutí dotace může být žadatelem podána ode dne zahájení řízení o uložení opatření k nápravě závadného stavu, nejpozději však do 6 měsíců od uložení opatření k nápravě závadného stavu. Žádost musí být podložena údaji, které doloží nutnost postupu dle § 42 odst. 4 vodního zákona, a příp. analýzou rizika, pokud bylo její zpracování vodoprávním úřadem uloženo nebo byla zpracována. Analýzu rizika je nutno zpracovat podle metodického pokynu. Žádost musí mimo jiné obsahovat protokol o poznacích a výsledcích šetření vodoprávního úřadu při odstraňování příčin a následků havárie nebo dlouhodobé havárie, stanovisko místně příslušného oblastního inspektorátu ČIŽP k žádosti a předběžný rozpočet na realizaci opatření k nápravě. Dle čl. 9 odst. 3 na poskytnutí prostředků není právní nárok a mohou být poskytnuty do výše schváleného rozpočtu.

7.3. Zhodnocení právní úpravy

Kraj vede v rámci svého rozpočtu zvláštní účet, ze kterého jsou financována opatření k nápravě zabezpečená vodoprávním úřadem za situace, kdy opatření k nápravě nelze uložit původci havárie. Vodoprávní úřad přitom může uložit jejich provedení i osobě odlišné od původce havárie. Této osobě by pak měly být náklady vynaložené na provedení opatření k nápravě uhrazeny z tohoto speciálního účtu kraje.

Předmětné ustanovení má být dle nám poskytnutých informací příslušnými úřady vykládáno způsobem, že náklady na nápravná opatření vynaložené osobou odlišnou od původce havárie jsou této osobě uhrazeny z účtu kraje až poté, co je v rámci příslušných řízení zjištěno, že opatření k nápravě nelze uložit původci havárie a nelze tedy po něm ani žádat úhradu nákladů. To má vyplývat zejména z příslušných ustanovení směrnice Olomouckého kraje č. 2/2015. Tento výklad ovšem dle našeho názoru z předmětných ustanovení nevyplývá.

Je pravdou, že v rámci § 42 odst. 4 VZ není výslovně upraveno, co je myšleno spojením „nelze-li opatření k nápravě uložit,“ tedy zda se předmětné ustanovení vztahuje pouze na případy, kdy je v rámci příslušných řízení zjištěno, že opatření k nápravě nelze uložit původci havárie, či zda se například jedná i o případy, kdy původce havárie zatím s ohledem na fázi šetření není znám, může být ovšem zjištěn později. Domníváme se, že druhý výklad je správný, když v řadě případů není možné vyčkávat s přijetím nápravných opatření až do doby, kdy je postaveno na jisto, že původce havárie nelze dohledat či mu uložit opatření k nápravě. Ostatně § 42 odst. 4 VZ neváže na stav, kdy nelze opatření k nápravě uložit původci, pouze výplatu prostředků z účtu kraje, ale i samotnou možnost zabezpečení a uložení provedení nápravných opatření osobě odlišné od původce. Jiný výklad by se tak neprojevil negativně pouze na financování opatření k nápravě, ale i na samotné možnosti vodoprávního úřadu je zabezpečit sám a jejich provedení uložit jiné osobě.

Obdobný výklad dle našeho názoru umožňuje i směrnice Olomouckého kraje, ve které není uvedeno, že by bylo nezbytné vyčkat okamžiku, kdy je nemožnost určit původce havárie postavena na jisto. Z požadavku podložit žádost údaji, které doloží nutnost postupu dle § 42 odst. 4 vodního zákona, lze naopak dovodit, že by mělo být dostatečně doložit, že původce v době podání žádosti není znám, bezodkladné přijetí opatření k nápravě je však nezbytné.

S ohledem na výše uvedené nesdílíme předestřený výklad a v právní úpravě neshledáváme zásadní problémy. Přesto by s ohledem na skutečnost, že v praxi zjevně dochází k potížím při výkladu předmětného ustanovení, bylo vhodné jasně specifikovat, že možnost vodoprávního úřadu zabezpečit provedení nápravných opatření a financovat je z rozpočtu kraje se vztahuje i na případy, kdy provedení opatření k nápravě nesnese odkladu a nelze s nimi vyčkávat do doby, kdy je nemožnost určit osobu původce či jí uložit provedení opatření k nápravě postavena na jisto. Obdobně se navrhuje i výslovné zakotvení principu, že nárok na úhradu nákladů nápravných opatření uložených osobě odlišné od původce vzniká této osobě již jejich vynaložením. Nelze totiž po těchto osobách spravedlivě žádat, aby vyčkávaly skončení řízení s původcem. Dále se navrhuje úprava, podle které bude-li následně zjištěn původce havárie, bude mu uloženo uhradit na zvláštní účet kraje finanční částku, která byla z tohoto účtu vynaložena na pokrytí nákladů na provedení nápravných opatření vodoprávním úřadem či osobou, které to vodoprávní úřad uložil, ač nebyla původcem havárie.

Jako problematické naopak vnímáme to, že se rozebíraná právní úprava zřejmě vztahuje pouze na případy, kdy je třetí osobě uloženo provedení nápravných opatření v rámci správního řízení. Jiné případy naopak zůstávají nepokryty. Možnost náhrady nákladů nápravných opatření ze zvláštního účtu kraje je totiž navázána na formulaci „uložit provedení opatření k nápravě“, na kterou navazuje úprava účastníků řízení. Doslovný výklad tak vede k závěru, že náhradu nákladů je možné třetím osobám poskytnout z účtu kraje, pouze pokud jim bylo jejich provedení uloženo příslušným úřadem, a to pravděpodobně pouze v rámci správního řízení. Není zcela zřejmé, zda se se může jednat i o opatření uložená pokynem příslušného orgánu na místě havárie či jiným zjednodušeným postupem. Jak bylo uvedeno výše, z třetí věty § 42 odst. 4: „Účastníkem řízení o uložení opatření je jen tato osoba; odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladný účinek.“ by bylo možné dovozovat, že je uložení nápravných opatření třetím osobám a jejich následné financování z účtu kraje možné pouze v rámci správních řízení. Toto bude zřejmě dáno tím, že v případě *nápravných opatření* se nepředpokládá potřeba „okamžitého“ uložení na místě, jak tomu zřejmě může být u *záchranných a likvidačních prací* dle § 41 VZ. Přesto nelze vyloučit případy, kdy s provedením nápravných opatření nebude možné vyčkat skončení správního řízení. Zároveň by bylo nelogické, aby tyto urgentní případy nemohly být financovány z účtu kraje.

Dalším problematickým bodem je, že úprava se vztahuje pouze na nápravná opatření. Právní úprava financování záchranných a likvidačních prací v průběhu havárie není ve VZ obsažena. VZ totiž rozlišuje *záchranné a likvidační práce* jako práce prováděná okamžitě v průběhu havárie (§ 41 VZ) a *nápravná opatření* prováděná následně v rámci likvidace následků havárie (§ 42 VZ). Rozebírané ustanovení je začleněno do úpravy nápravných opatření, nikoliv okamžitého řešení havárie v jejím průběhu. Ustanovení § 41 VZ upravující postup v průběhu havárie vlastní úpravou financování záchranných a likvidačních prací nedisponuje, což lze samo o sobě chápat jako nedostatek této úpravy.

Na podkladě výše uvedeného lze učinit dva návrhy k úpravě VZ. Prvním jen zakotvení možnosti financování ze zvláštního účtu kraje i záchranných a likvidačních prací v průběhu havárie, když zřejmě neexistuje rozumný důvod proto, aby byly zajištěny finanční prostředky pouze na nápravná opatření uložená k likvidaci následků havárie v rámci správních řízení, nikoliv na okamžité záchranné a likvidační práce prováděné

v průběhu havárie. Navrhuje se proto úprava, která by jasně stanovila, že možnost financování z účtu kraje se vztahuje i na záchranné a likvidační práce prováděná v průběhu havárie na pokyn příslušného vodoprávního úřadu či i jiného subjektu oprávněného ukládat v případě havárie pokyny.

I s ohledem na nápravná opatření ukládaná při likvidaci následků havárie pak nemusí být vždy možné vyčkávat s uložení těchto nápravných opatření na skončení správního řízení. Dále se proto navrhuje blíže prověřit i možnost přijetí úpravy, která by i s ohledem na nápravná opatření umožnila jejich rychlejší uložení než v rámci běžného správního řízení, včetně možnosti jejich financování z účtu kraje.

Předpokladem řádné aplikace takové úpravy pak je jasné rozlišení mezi záchrannými a likvidačními pracemi a nápravnými opatřeními a spolu s tím i jasné vymezení toho, kdy se má za to, že havárie trvá, a kdy se naopak již jedná o likvidaci následků havárie.

V případě havárie na Bečvě došlo k situaci, kdy likvidaci uhynulých ryb zajistili rybáři, ač k tomu nebyli povinováni. S ohledem na stávající nastavení právní úpravy, jak bylo rozebráno výše, nelze vyloučit, že vynaložené náklady jim nebudou moct být financovány z účtu kraje, ač se nepochybně jednalo o opatření nezbytné k zamezení dalších negativních dopadů havárie a ač rybáři nebyli původci havárie. Likvidace ryb jim ovšem nebyla uložena jako nápravné opatření v rámci správního řízení. I pokud by tomu tak bylo, příslušné orgány se dle nám sdělených informací měly již vyjádřit způsobem, že by jim vynaložené prostředky nebyly uhrazeny dříve, než budou skončena příslušná řízení a postaveno na jisto, že úhradu nelze uložit původci. Jsme názoru, že z účtu kraje není možné financovat jakékoliv záchranné práce, pokud byly provedeny z vlastní iniciativy daného subjektu bez pokynu příslušného orgánu. Na druhou stranu, pokud by k provedení prací dal příslušný orgán byt jen pokyn, mělo by být financování takových prací zajištěno. Právní úprava v podobě změn navrhovaných výše by toto měla, na rozdíl od stávajícího stavu, umožnit, ač samozřejmě již nemůže zpětně poskytnout řešení případu rybářů na Bečvě.

7.4. Návrhy k dalšímu prověření

7.4.1. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- jasné zakotvení možnosti vodoprávního úřadu zabezpečit provedení nápravných opatření a jejich financování z rozpočtu kraje i v případě, kdy provedení opatření k nápravě nesnese odkladu a nelze s nimi vyčkávat do doby, kdy je postaveno na jisto, že jejich provedení a úhradu nelze uložit původci havárie;
- výslovné zakotvení principu, že nárok na úhradu nákladů nápravných opatření zabezpečených vodoprávním úřadem či uložených osobě odlišné od původce vzniká již jejich vynaložením;
- zakotvení úpravy, podle které bude-li následně zjištěn původce havárie, bude mu uloženo uhradit na zvláštní účet kraje finanční částku, která byla z tohoto účtu vynaložena na pokrytí nákladů na provedení nápravných opatření vodoprávním úřadem či osobou, které to vodoprávní úřad uložil, ač nebyla původcem havárie
- zakotvení úpravy umožňující financování ze zvláštního účtu kraje záchranných a likvidačních prací provedených na pokyn příslušného orgánu v průběhu havárie;

- prověření možnosti přijetí úpravy, která by i s ohledem na nápravná opatření k likvidaci následků havárie umožnila jejich rychlejší uložení, než v rámci běžného správního řízení;
- jasné rozlišení mezi záchrannými a likvidačními pracemi a nápravnými opatřeními a spolu s tím i jasné vymezení toho, kdy se má za to, že havárie trvá a kdy se naopak již jedná o likvidaci následků havárie.

7. Informační systém

8.1. Situace na Bečvě

Poskytování informací o havárii na Bečvě bylo zcela nedostatečné, a to ačkoliv se jednalo o událost s možnými zásadními dopady na životní prostředí a lidské zdraví.

8.2. Shrnutí základní právní úpravy

Dle § 5a zákona č. 76/2002 Sb., zákon o integrované prevenci, spravuje ministerstvo životního prostředí systém integrované prevence jako celostátní informační systém veřejné správy, který slouží k zajištění veškerých povinností vztahujících se ke zveřejňování informací a přístupu veřejnosti k informacím podle tohoto zákona. V zákoně je rovněž uveden výčet zveřejňovaných údajů včetně mimo jiné zprávy o kontrolách. Informace o haváriích na příslušných zařízeních nejsou do výčtu zahrnuty.

Dle § 45 zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií, ministerstvo životního prostředí spravuje a provozuje informační systém prevence závažných havárií jako veřejný informační systém veřejné správy, který slouží ke shromažďování údajů o objektech a souvisejících skutečnostech. V zákoně je rovněž uveden výčet zveřejňovaných údajů včetně mimo jiné registru závažných havárií.

Dle § 8 odst. 5 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě, ČIŽP zveřejňuje na portálu veřejné správy oznámení o zahájení řízení o uložení preventivních či nápravných opatření dle tohoto zákona.

8.3. Zhodnocení právní úpravy

VZ ani ZIZS nezakotvují povinnost vedení informačního systému, na kterém by příslušné úřady průběžně zveřejňovaly informace o nastalých haváriích, přijatých opatřeních, vedených řízeních a postupu při likvidaci havárie.

S takovými systémy počítají jen některé zvláštní zákony, jak byly uvedeny výše, které se ovšem neuplatní v případě všech havárií na vodách. Zatím nemáme informace o tom, že by se dle nich postupovalo v případě řešení havárie na Bečvě a že by tak bylo možné aplikovat i jejich ustanovení o informačních systémech, ačkoliv se bezpochyby jedná o událost, o jejímž způsobu řešení by měla být veřejnost informována.

Na prvním místě se proto navrhuje zavedení veřejného informačního systému, v rámci kterého by docházelo k poskytování vymezených informací ohledně všech havárií na vodách. Systém by zároveň měl být provázaný s informačními systémy uvedenými výše, a to minimálně způsobem, že pokud se v případě dané havárie na vodách uplatní i některá z výše uvedených zvláštních úprav, bude o tom v systému uvedena informace a odkaz na speciální informační systémy dle zvláštního zákona. Alternativně může být zajištěna úplná integrace všech doposud vedených informačních systémů.

Co se týče jednotlivých informačních systémů dle výše uvedených právních předpisů, lze s ohledem na právní zakotvení každého z nich upozornit na nedostatky. V případě právní úpravy systému integrované prevence dle našeho názoru není rozumný důvod proto, aby s ohledem na každé zařízení dle tohoto zákona nebyla poskytnuta i informace o haváriích na tomto zařízení. S ohledem na informační systém prevence závažných havárií se jako základní nedostatek jeví absence bližší úpravy registru závažných havárií a informací v něm povinně zveřejňovaných. Úprava zákona o předcházení ekologické újme, který zveřejňované informace omezuje na pouhé oznámení o zahájení řízení o uložení preventivních či nápravných opatření dle tohoto zákona, je pak zcela nedostatečná.

Další otázkou pak je reálný způsob provozování výše uvedených systémů, který v mnohém zdaleka nedosahuje zákonných požadavků. Například registr havárií dle zákona o prevenci závažných havárií nebyl dosud jako veřejně přístupný informační systém zprovozněn.

8.4. Návrhy k dalšímu prověření

8.4.1. Vodní zákon a prováděcí předpisy

- zavedení veřejného informačního systému, v rámci kterého by docházelo k poskytování vymezených informací ohledně všech havárií na vodách;

8.4.2. Další předpisy

- doplnění povinně zveřejňovaných údajů v rámci systému integrované prevence o informace o haváriích na provozech dle tohoto zákona;
- bližší vymezení povinně zveřejňovaných údajů v registru havárií v rámci informačního systému prevence závažných havárií;
- doplnění povinně zveřejňovaných informací na základě zákona o předcházení ekologické újme;
- reálné zprovoznění informačních systémů.

Příloha č. 3: Usnesení Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí ze dne 2. 6. 2021 k ekologické havárii na řece Bečvě ze dne 20. 9. 2020

**SENÁT
PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY**

13. FUNKČNÍ OBDOBÍ

VÝBOR PRO ÚZEMNÍ ROZVOJ, VEŘEJNOU SPRÁVU A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

32. USNESENÍ

ze 7. schůze konané dne 2. června 2021

k ekologické havárii na řece Bečvě ze dne 20. září 2020

V návaznosti na 19. usnesení VUZP ze dne 24. února 2021, po doplňujících aktuálních informacích místopředsedkyně Senátu PČR Jitky Seitlové, po vystoupení Bereniky Peštové, náměstkyně ministra životního prostředí ČR a po rozpravě

VÝBOR

I. žádá Ministerstvo životního prostředí ČR

- 1) o dopracování návrhu novely zákona o vodách a souvisejících právních předpisů, řešících kompetence a postupy při haváriích na vodách ve smyslu přílohy³ tohoto usnesení;
- 2) o provedení opatření dle přílohy tohoto usnesení, zejména
  - závazného metodického pokynu o postupu zjišťování příčin havárie na vodách;
  - systému vzdělávání a vodohospodářské odbornosti (rekvalifikace) ochrany vod ve státní správě;
  - vytvoření pro širokou veřejnost snadno dostupné informace jak postupovat v případě pravděpodobného zjištění havárie na vodách;s cílem zajistit zlepšení organizačních, věcných a profesních podmínek při činnosti zneškodňování a likvidace havárií na vodách;

---

³ viz Příloha č. 1 této Zprávy: „Návrh legislativních a metodických opatření“

- 3) žádá, aby podle právních předpisů prověřilo kanál v potoku Juhyně;
- 4) o zajištění podmínek pro operativní a dle dostupných technik nejrychlejšího zjištění chemického charakteru znečištění vody při havárii na vodách a neodkladné poskytnutí zjištěných závěrů veřejnosti;
- 5) o zabezpečení druhé etapy průzkumu a monitoringu v řece Bečvě v červenci 2021 a jejich další pokračování dle závěrů studie zadané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v prosinci 2020 „Aktuální stav ichtyofauny a bentosu po otravě v řece Bečvě v září 2020“;

II. doporučuje České inspekci životního prostředí

zvážit v případě havárie na řece Bečvě uplatnění zákona o předcházení ekologické újmy a její nápravě č. 167/2008 Sb. (např. § 2 písm. a) odst. 2, § 2 písm. q), § 6 odst. 5), zejména s ohledem na zvýšenou odpovědnost původce havárie za náklady vynaložené na zneškodnění, likvidaci, preventivní a případná nápravná opatření stavu v řece Bečvě po havárii v září 2020;

III. pověřuje

předsedu výboru senátora Zbyňka Linharta, aby předložil toto usnesení předsedovi Senátu Parlamentu ČR.

Zbyněk Linhart, v. r.
předseda výboru

Tomáš Třetina, v. r.
ověřovatel výboru